

ALMA MATER

10 gadus
akustiski kopā
Ziemassvētkos

REDZĒT,
KĀ UZLABOT
INDUSTRIJU,
ejot roku rokā
ar zinātni

Žanis Peiners:
NO LU BASKETBOLA
LĪDZ LATVIJAS IZLASEI

2017 #3
WWW.LU.LV

12–14
Bez humanitārajām
zinātnēm mēs
neapzinātu valstiskumu

32–34
LU Studentu
teātris - viens no
vislabākajiem

TICI SEV, UN BRĀNUMI NOTIKS!...

Gada nogale ir tāds skaists laiks, kad ikdienas steigā nedaudz apstājamies, lai pavērtētu aizvadāmo gadu un pārdomātu turpmāko. Lejām laimes un kaļam plānus.

Latvijas Universitātei (LU) aizejošais 2017. gads bijis teicamu sasniegumu gads - tie novērtēti gan reitingos, gan ar dažādām balvām, gan arī ar naudas piešķirumu.

Vispirms reprezentabla jā "QS University Rankings: ECA" reitingā LU ierindojās starp 1,5% prestižāko jaunattīstības un Centrālāzijas valstu universitāšu un ir vienīgā Latvijas augstskola, kas iekļuvusi tā TOP 50. Gada laikā esam pakāpušies par trijām vietām, pieaudzis ārzemju pasniedzēju skaita, sekmīgi noris doktoru grādu ieguvušo ataudze, uzlabojas reputācija akadēmiskajā un darba devēju vidē. Augstu novērtējumu LU ieguvusi arī augstskolu absolventu nodarbinātības reitingā, ieņemdama 251.-300. vietu universitāšu grupā "QS Graduate Employability Ranking 2018" reitingā, apsteidzot citas Latvijas augstskolas. Visaugstāk novērtēta absolventu nodarbinātība un sasniegumi. Tas vēlreiz apliecinā, ka esam spējuši sagatavot kvalificētus, radošus un sekmīgus speciālistus.

Šogad sākta Akadēmiskā centra nākamās jaunbūves - Zinātņu mājas - celtniecība, ko plānots uzbūvēt līdz nākamā gada beigām. Izcis sasniegums ir tas, ka Latvijas Universitāte pati spējusi piesaistīt Tornakalna centra attīstībai 30 miljonus eiro no Eiropas Investīciju bankas, kas naudu LU aizdod tāpēc, ka pārliecinājusies, ka LU ir profesionāla komanda, kurai banka uzticas.

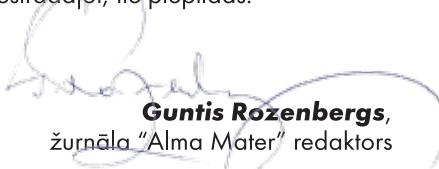
Par to, ka LU studiju kvalitāte ir eksportspējīga un ka daudz paveikts starptautiskas studiju vides nodrošināšanā, savukārt liecina oktobrī

sāņemtā eksporta izcilības balva „The Red Jackets” par studentu piesaisti. Bet LU Datorzinību programma ir Latvijas darba devēju studijām visvairāk ieteiktākā. Tā varētu turpināt LU sasniegumu uzskaiti. Tas viss liecina, ka pārliekai pieticibai nav pamata - esam labākie starp augstskolām - gan kvalitatīvi, gan moderni, gan arī ietekmīgi. Darbs un laiks visu noliek īstajās vietās. Arī šis LU žurnāla "Alma Mater" numurs ir apliecinājums tam. LU Bioloģijas fakultātes zinātkārais pētnieks, kas jau skolas gados bijis urķīgs, kādēļ skolotāja viņam pat metusi ar čiekuru, mūsu kolēģis Tehnoloģiju pārneses nodajā Mārtiņš Borodušķis prot ieraudzīt, kādu produktu ražošanā trūkst un kā tiem izstrādāt inovācijas. Lai arī Mārtiņam līdzās departamentā strādāju pusotru gadu, nezināju, ka viņš ir tik spožs tīrradnis - jaudīgs, mērķtiecīgs entuziasts, par kuru nākotnē mēs droši vien vēl daudz dzirdēsim.

Burvīgais Žanis - tā droši vien ne tikai mana sieva jūsmo par lielisko basketbolistu Žani Peineru, kurš jūtas pateicīgs tieši Latvijas Universitātei, ka tā viņam deva iespējas izaugt par tādas raudzes sportistu, par kādu viņš tagad kļuvis. Katrā vidusskolēna atdarināšanas cienīgs paraugs. Universitātei ir arī viens no vislabākajiem amatierteātriem - Studentu teātris, kurš ir 71 gadu jauns un patlaban iestudējis Noras Ikstenas romānu "Aplamā mīla". Kopā ar mūsu Frīdriha Candera - kosmosa izpētes muzeja dvēseli, tā vadītāju Ilgoni Vilku caur Astronomijas torņa teleskopu lūkojamies uz Mēnesi un zvaigznēs. Starp citu, atceros, kā reiz mūsu pētnieks Vjačeslavs Kaščejevs teica, ka, tieši raugoties zvaigznēs, radušas daudzās no mūsdienu tehnoloģiju un inovāciju idejām.

Un, stāvot uz Latvijas valsts simtgades sliekšņa, aktualizējam humanitāro zinātņu lomu, jo, tieši pateicoties tām, varam svinēt šo simtgadi, - lepna par to ir Humanitāro zinātņu fakultātes dekāne profesore Ilze Rūmniece. Jā, jā, tieši šī ir tā joma, kas mums ikvienam rada sajūtu, ka Latvijā ir labi dzīvot un ka mēs milam šo valsti, ka šeit ir milzu kultūras vērtības.

Tad nu ticēsim sev, apzināsimies savu vērtību, un brānumi notiks, - jo paši būsim tos radījuši! Ja tā, tad ceru, ka mums noteikti būs savs Nobela prēmijas laureāts. Pie sapņiem piestrādājot, tie piepildās.

Guntis Rozenbergs,
žurnāla "Alma Mater" redaktors

Latvijas Universitātes izdevums.

Iznāk kopš 25.09.1922.

ISSN 1691-8185.

Reģistrācijas apliecība Nr. 535

© Latvijas Universitāte, 2017

Pārpīcīšanas un citēšanas gadījumā atsauce uz izdevumu obligāta

IZDEVUMU SAGATAVOJIS:
LU Komunikācijas un inovāciju departaments,
Dizaina aģentūra CIMO

Raiņa bulvāris 19-341,
Rīga, LV-1586
Tālrunis: 67033961
e-pasts: info@lu.lv
www.lu.lv/almamater

ATBILDĪGAIS PAR IZDEVUMU:
Guntis Rozenbergs

RAKSTU AUTORI:
Kārlis Dārznieks
Sindijs Iesalniece
Aija Pakalna
Amanda Placāne
Antra Sprēde

FOTOGRĀFS:
Toms Grīnbergs,
LU Komunikācijas un inovāciju departaments

DIZAINERE, MAKETĒTĀJA:
Ilze Cimoška

KOREKTORE:
Gita Bērziņa,
LU Akadēmiskais apgāds
Aija Pakalna

UZ PIRMĀ VĀKA:
Žanis Peiners

FOTOGRĀFS:
Toms Grīnbergs

SATURS

26 ŽANIS PEINERS: „IESPĒJAMS,
BEZ LU SISTĒMAS ES ŠOBRĪD
NEBŪTU PROFESIONĀLS
BASKETBOLISTS.”

“Ja es šobrīd būtu vidusskolnieks basketbolists, es varētu būt drošs, ka pēc vidusskolas absolvēšanas ir vismaz viena basketbola organizācija, kur varēšu turpināt attīstīties kā sportists un arī studēt. Un tā ir Latvijas Universitāte.

18 PIESKARTIES KOSMOSAM AR
SAVĀM ACĪM

15 AZIMHONS:
“ESMU PRIECĪGS PAR LATVIJĀ
IEGŪTO PIEREDZI UN VISĀM
DZĪVES DOTAJĀM
SITUĀCIJĀM.”

“Eset priečigāki par to, kas jums ir apkārt! ļoti daudzi cilvēki šeit ir diezgan skumji.”

35 “AKUSTISKIE ZIEMASSVĒTKI” –
KOPĀBŪŠANAS LAIKS SOCIALO
ZINĀTNU FAKULTĀTĒ JAU 10
GADUS

5 Zinātnieks ar
komerciālu potenciālu

12 Humanitārās
zinātnes – ne prioritārā,
bet permanentā
uzmanībā

22 Vārdi, kas vēsta par
Latvijas vēsturi

32 Piedzīvot izrādes
piedzīmšanu un
enerģijas apmaiņu
ar skatītājiem

38 Nozīmīgi notikumi
Latvijas Universitātē

Zinātnieks ar komerciālu potenciālu

**LATVIJAS UNIVERSITĀTES
BIOLOGIJAS FAKULTĀTES
PĒTNIEKS MĀRTIŅŠ
BORODUŠĶIS JAU
VAIRĀKUS GADUS
AUGU ŠŪNU PĒTNIECĪBU
PĀRVĒRŠ VEIKSMĪGĀ
BIZNESĀ**

Aija Pakalna

Jau no mazotnes Mārtiņš Borodušķis zināja – savu nākotni viņš grib saistīt ar bioloģiju. Pašreiz, kad pētniecībā nostrādāti jau 10 gadi, visu enerģiju, prasmes un laiku viņš velta, lai zinātni pārvērstu biznesā. Ar savu mērķtiecību un neatlaidību viņš citiem ir gan kā dadzis acī, gan liels iedvesmas avots, taču pats atzīst – viņa lielākā iedvesma un panākumu atslēga ir spēcīgā komanda. Kāds bijis ceļš līdz bioloģijai un kādus mērķus tuvākajā laikā vēlas sasniegt, Latvijas Universitātes (LU) Bioloģijas fakultātes Bioanalitisko un biodozimetrisko metožu laboratorijas pētnieks un LU Komunikācijas un inovāciju departamenta vecākais eksperts Mārtiņš Borodušķis skaidroja intervijā.

BIOLOGIJU IEMĪLĒJA JAU PAMĀTSKOLĀ

Zinātnē esi jau 10 gadus. Kāds bija tavs ceļš līdz zinātnei un, pats galvenais, bioloģijai?

Tas bija ļoti likumsakarīgi un sākās faktiski jau skolā. Man ir trīs gadus vecāks brālis – viņš sāka mācīties no sešu gadu vecuma, līdz ar to mācījās četras klases augstāk par mani. Bioloģiju sāku mācīties 5. klasē, un tēmas zināmā mērā sakrita ar 9. klases vielu – abās anatomija, tikai 9. klasē, protams, stipri padziļinātāka. Man 5. klases grāmata šķita ļoti neinteresanta, tāpēc uzreiz visu mācījos no brāļa grāmatas. Attiecīgi mans zināšanu loks krājās, gadu no gada piedalījos visās iespējamās dabaszinātņu olimpiādēs, un nokļūšana bioloģijā bija tikai likumsakarīga. Turklat ►

Salas vidusskolā, kurā mācījos visus 12 gadus, man bioloģiju mācīja ļoti iedvesmojoša skolotāja – Pārsla Stirna.

Ar ko skolotāja Stirna bija īpaša?

Viņa spēja ļoti prasmīgi runāt ar jauniešiem. Ja daļa klases kā vienmēr stundās neklaušījās, viņa prata caur humoru likt klusēt un paklausīties. Gaisotne viņas stundās vienmēr bija tiešam ļoti patīkama. Turklat savā priekšmetā viņa mūs spēja ieinteresēt – rīkoja papildu nodarbības, iesaistījāmies arī dažādās nometnēs.

***Dažkārt gan spēju
viņu pamatīgi
“novest”, piemēram,
reiz klasē viņa pat
man meta ar čiekuru.
Tā jau laikam ir – tie,
kuri daudz zina,
daudz mēdz arī runāt
pretī.***

Vai visos priekšmetos skolas laikā biji teicamnieks?

Patiessībā jā, teju visos priekšmetos es braucu uz olimpiādēm. Pēc 9. klases pat bija tā, ka maniem vecākiem trīs reizes zvanīja no Jēkabpils Valsts ģimnāzijas un lūdza, lai eju pie viņiem mācīties, jo skolas tolaik ļoti konkurēja attiecībā uz sasniegumiem olimpiādēs. Īpaši liela konkurence bija tāpēc, ka pēc 9. klases beigšanas Salas vidusskola, daļēji pateicoties maniem labajiem rezultātiem olimpiādēs, ieguva labākās lauku vidusskolas balvu. Izvēle starp abām skolām, protams, man bija liela dilemma vairāku iemeslu dēļ. Pirmkārt, visi mani draugi mācījās Salas vidusskolā, otrkārt, arī pati skola man bija ļoti mīļa. Turklat zināju, ka pēc 9. klases mani arī vairs nemācis tā pati bioloģijas skolotāja. Tādēļ pēc 9. klases beigām savai bioloģijas skolotājai uzstādīju ultimātu: ja turpināsi mācīt mani arī vidusskolā, es palieku, bet, ja ne, tad eju pie konkuren-

tiem. Un galu galā sanāca, ka mani vidusskolas gadi bija vienīgie, kad viņa mācīja arī kādu vidusskolas klasi. Tagad tikai saprotu, cik tas tomēr bija “lecīgs” gājiens, jo prom iet jau negribēju, bet vienlaikus jāatzīst, ka ieguvēji no tā bija visi.

Vai jau skolas laikā tevi vairāk interesēja nevis zaļā, bet baltā bioloģija?

Tā kā uzaugu laukos, mācīties par puķītēm un kokiem man šķita neinteresanti. Turklat laikā, kad absolvēju vidusskolu, publiskajā telpā sākās bums saistībā ar cilmes šūnām, un tas mani ļoti pavilka – uzreiz sāku interesēties, kur būtu iespējams šajā nozarē strādāt. Patiesībā pēc vidusskolas beigšanas stājos gan biologos LU, gan medīkos Rīgas Stradiņa universitātē (RSU), jo biju nolēmis, ka mācīšos par plastisko ķirurgu. RSU tiku, pat samaksāju pieteikšanās iestāšanās maksu, kas toreiz bija 13 lati, un aizpildīju pieteikumu Vītolu fonda stipendijai, balstoties uz to, ka studēšu medicīnu. Bet pēdējā brīdī tomēr izlēmu iet uz bioloģiju. Pat nezinu, kāpēc. Varbūt mazliet nobijos no ilgās mācīšanās, varbūt tāpēc, ka, pateicoties vidusskolas augstajiem rezultātiem, tiku LU budžetā bez konkursa, un tas solīja nedaudz vieglāku dzīvi, lai arī ikviens man tuvu stāvošs cilvēks varētu apliecināt, ka nekad neesmu izvēlējies vieglākos ceļus...

Bet ar izvēli, protams, biju apmierināts, un Vītolu fonda stipendiju vēlāk dabūju arī par spīti tam, ka nemācījos medicīnu.

STUDIJAS – ATSPĒRIENA PUNKTS KARJERAI

Vai arī studiju gados biji teicamnieks visos studiju kursos?

Par 80 procentiem kursu tā varētu teikt, bet tas nebija pašmērkis. Pamatskolā ļoti rūpīgi sekoju, lai visur būtu izcilība, bet jau vidusskolā sāku sakārtot prioritātes, kas mani vairāk interesē. Paldies dievam, radās saprašana, ka nevajag izcilam būt visur – katram pašam jāizsver, ko vajag un ko nevajag.

Universitātē ar prioritātēm gan bija nelielas problēmas, jo ļoti svarīgas bija budžeta stipendijas.

***No pagājušā gada
arī es pats lasu
lekcijas un lieku
atzīmes un tikai
tagad saprotu, cik
īoti studenti tomēr
cīnās par faktuālu
atzīmi, kaut gan
viņiem konkrētais
priekšmets būtībā
neinteresē. Un tas
studijām ir diezgan
traucējoši.***

Ko tu LU pasniedz, un kādas zināšanas vēlies studentiem dot?

Pagājušajā gadā ar kolēģi un partneri Annu Ramatu-Stundu sākām lasīt “Medicīnisko biotehnoloģiju” maģistriem, bet šogad trijatā kopā ar kolēģi Matīsu Neimani lasām arī kursu “Inovatīvās darbības pamatprasmes”. Tas nevienam nav noslēpums, ka mums ir pašiem savs bizness, tāpēc kursā

Laboratorijā kopā ar kolēgi Annu Ramatu-Stundu.

Kādas ir galvenās atšķirības starp bioloģijas studijām pirms 10 gadiem un tagad?

Man ir grūti spriest par visiem kursiem. Zinu, ka mums bija daudz vairāk ķīmijas, bet tagad jau ātrāk ir iespējas specializēties. Studiju laikā bija divi kursi, kurus visi baidījās nenokārtot: bioķīmija, ko pasniedza profesors Viesturs Baumanis, kurš nu jau aizgājis mūžībā, un cilvēka un dzīvnieku fizioloģija, ko arī Joti vajadzēja mācīties. Abos dabūju 10.

Kursu "Inovatīvās darbības pamatprasmes" mēs pasniedzam pēc labākās sirdsapziņas, iekļaujot pasaules redzējumu par inovācijām un mūsdienu procesiem attiecībā uz investīciju piesaisti. Arī paši esam vēl tikai sava ceļa sākumā, tomēr ceru, ka spējam kādu arī iedvesmot. Nav vienas ideālās formulas, kā radīt visiem saistošu un interesantu kursu, bet cenšamies uzsvaru likt uz kopīgu diskusiju, strādāt ar reāliem piemēriem. **Jāatzīst, ir neliels rūgtums, ka vairums studentu vēl arvien domā Joti akadēmiski. Ir grūti saprast, kas pašreiz maģistriem ir galvā.** Es vienmēr esmu zinājis, ka fundamentālā zinātnē un signālceļu pētījumi vairāku desmitu gadu garumā nav domāti man. Manuprāt, mums vispār būtu jāliek lielāks uzsvars uz lietišķo zinātni,

jo neesam bagāta valsts, mums nav milzīgu institūtu, kas varētu fundamentālo zinātni ġenerēt 10 gadus un tikai tad nākt klajā ar lieliem atklājumiem un piesaistīt finansējumu. Protams, bez fundamentālās zinātnes nav ģeniālo atklājumu, bet galvenais ir saglabāt veselīgu proporciju un skaidru mērķi virzībai uz gala produktu. Projektu pieteikumos vajadzētu aizvien vairāk likt domāt par to, vai pētījumiem ir šis komerciālais potenciāls, un tas, paldies dievam, arī tiek darīts. Mani vienmēr interesējusi praktiskā zinātnē, tāpēc jau agri sākām sadarboties ar kosmētikas uzņēmumu "Madara Cosmetics", kur faktiski zinātnē ar industriju un kosmētiku iet roku rokā, lai kā arī tas daudziem nepatiku vai liktu pasmaidīt. Visi lietojam kosmētiku un klūstam gudrāki attiecībā uz savu izvēli, tāpēc zinātniski pētījumi šādu produktu radīšanā klūst arvien aktuālāki.

Ar ko sākās tavs darbs zinātnē?

Jau 2007. gadā, vēl studiju laikā, sāku strādāt LU Bioloģijas fakultātes Bioanalitisko metožu laboratorijā, kas atrodas Kleistos un ko izveidoja bioloģijas doktori – pētnieki Jānis Ancāns un Inese Čakstiņa. Tur sekoja darbs vairākos projektos, piemēram, trīs gadu projekts "Kapacitātes stiprināšana starpnozaru pētījumos biodrošībā". Sanāca pirmoreiz iesaistīties iepirkumu plānošanā un organizēšanā. Vienlaikus rakstījām arī nākamos projektus, un nokļuvu Paula Stradiņa Kliniskās universitātes slimnīcas Šūnu transplantācijas centrā, kur iepazinos ar savu šā brīža kolēgi un biznesa partneri Annu Ramatu-Stundu. Viņa bija laboratorijas vadītāja, un mums bija līdzīgs priekšstats, sapratne un doma, ka vajadzētu veidot ciešāku sadarbību ar industriju. Sadarbībā ar Jāni Ancānu nodibinājām uzņēmumu "InCell", kas izstrādā veterinārmedicīnas produktus dzīvniekiem. Tas, ko **ar norvēģu finanšu instrumentiem un grantu atbalstu esam izstrādājuši, ir šūnu produkts zirgiem saišu un cīpslu ārstēšanai.** ►

„Darbs laboratorijā nav vienkāršs un prasa lielu pacietību – kaut šūnas šķietami pazīstam, ar savu cimperlīgumu tās mēdz pārsteigt,” saka Mārtiņš.

Faktiski tās ir cīlmes šūnas, taču man nepatīk tās saukt par cīlmes šūnām, jo tas ir mārketinga jēdziens; es to dēvēju vienkārši par šūnu produktu. Patlaban gan "InCell" esam atstājuši tādā kā attīstības stadijā un kopā ar Annu nosprauduši citus mērķus un prioritātes saistībā ar mūsu uzņēmumu "Alternative Plants", ko dibinājām tikai šogad.

AR KRITISKU ACI UZ TRŪKUMIEM KOSMĒTIKAS INDUSTRIJĀ

Patlaban uzņēmumā "Alternative Plants" esat sākuši darbu ar augu šūnu kultūrām. Kāpēc tā, ar ko šī joma ir īpaša?

Kosmētikas nozarē redzējām pamatīgu trūkumu attiecībā uz bioloģiski aktīvām, ilgtspējīgām un dabīgām izejvielām ar pierādītu efektivitāti. Ikdienā strādājam ar šūnām; kāpēc gan nepamēgināt strādāt ar augu šūnu kultūrām – tās kultivēt laboratorijā un no masas iegūt ekstraktus un bioloģiskās vielas, ko vēlāk izmantot kosmētikas ražošanā? Ir daudz plusu, kāpēc to ir izdevīgi darīt. Pirmkārt, tā var piekļūt augiem, kas dabā ir apdraudēti un ir aizsargājamo sugu sarakstā, un tos izmantot. Aizsargājamos augus nevar kultivēt un ievākt dabā, turklāt vairumu medicīnisko augu, kam ir pierādīta vērtība no tautas medicīnas viedokļa, dabā ievākt ir ļoti grūti, jo tikai vienā periodā un attīstības fāzē šie augi izdala vajadzīgās vērtīgās vielas. Savukārt ar augu šūnu kultūrām mums vajag tikai vienu auga sēklu vai lapīnu, lai laboratorijā visu izvērstu un pavairotu šūnu masu, bet vēlāk no masas iegūtu bioloģiski aktīvās vielas. Otrkārt, šī pieeja ir ļoti zaļa un efektīva – izmantojam mazāk ūdens un elektrības, nekā audzējot augus laukā – dabā. Ekstraktos, kas iegūti no šūnu masas, ir procentuāli daudz vairāk vērtīgā saturu nekā tad, ja tie iegūti no kaltēta auga.

Kas ir būtiskākie projekti, pie kā pašlaik strādājat?

Pašlaik notiek priekšzpēte jaunam produktam kosmētikas uzņēmuma "Madara Cosmetics" klāstā. Neesmu gan tiesīgs stāstīt, par kādu produktu tieši ir runa.

Pirmajā rindā no kreisās: Latvijas Universitātes rektors prof. Indriks Muižnieks, LU Bioloģijas fakultātes Mikrobioloģijas un biotehnoloģijas katedras pārstāvē Vika Telle, pētniece Anna Ramata-Stunda, "Madara Cosmetics" līdzīpašniece Lotte Tisenkopfa-Iltnere, Latvijas Republikas Valsts prezidents Raimonds Vējonis, LU vadošā pētniece Ilva Nakurte, LU pētnieks Mārtiņš Borodūšķis, LU Mikrobioloģijas un biotehnoloģijas katedras biotehnoloģe Elza Kaktiņa.

Otrajā rindā: ALTUM valdes priekšsēdētājs Reinis Bērziņš.

Tādi uzņēmumi kā "Madara Cosmetics" ļoti ātri pielāgojas tirgus tendencēm – ir jādomā inovatīvi, ātri un jāspēj radīt produktus, kas atbilst pieprasījumam. Sadarbība ar "Madara Cosmetics" sākās 2008. gadā – uzņēmums atrada jau iepriekš minēto LU laboratoriju, jo viņi bija dzirdējuši, ka strādājam ar ādas šūnām, un uzņēmumam bija skaidrs redzējums, ka tas grib inovēt un veidot uz zinātniskiem pierādījumiem balstītu kosmētiku. 2009. gadā "Madara Cosmetics" vēlējās izpētīt bērzu sulas ietekmi uz ādas atjaunošanos. Veicām pētījumus *in vitro*, kas ir laboratorijas apstākļos veikti testi ar šūnām, uz kurām testē aktīvo vielu iedarbību, un tie nepārprotami bija pozitīvi.

Esam pētījuši arī citas aktīvās vielas un to kombinācijas, kas ir iekļautas dažādās kosmētikas receptūrās.

Jāsaka godīgi – tā sajūta, kad produkts ar tavu ieguldījumu parādās veikala plauktā, tomēr ir neizmērojami forša.

"Madara Cosmetics" gan nebūt nav vienīgais mūsu klients; strādājam arī ar citiem kosmētikas ražotājiem – uzņēmumu "Silvanols", ekstraktu ražotāju "L.Ē.V.", dažādiem no sapropela iegūtu bioloģiski aktīvo vielu un uztura bagātinātāju ražotājiem, kā arī sadarbojamies praktiskos pētījumos ar daudzām citām Latvijas zinātniskajām institūcijām.

Vai vienmēr savā zinātniskajā darbībā esi domājis par to, lai izgudrojumi būtu praktiski lietojami?

Manuprāt, **zinātniekam ir dota lieliska iespēja paskaņīties uz problēmu industrijā, uz produktiem, kuru nozarē trūkst, un redzēt un saprast, kā ar tiem iespējams inovēt no zinātnes perspektīvas. Redzēt, kā iespējams industriju uzlabot, ejot roku rokā ar zinātni, ar Universitāti.** Protams, atsevišķos pētījumos mēdz būt mazāk grandiozi rezultāti, nekā cerēts. Šūnas ir ļoti cimperligas – mēs it kā varam paredzēt un zināt, kā tās aug, kā dalīsies un kā tām vajadzētu augt, taču līdz galam viņas tomēr nepakļaujas mūsu likumiem. Un tad ir jāskaidro klientiem

fakts, ka mēs varam projektā saplānot eksperimentu, bet tas var nobīdīties par nedēļu vai divām tāpēc, ka šūnas nav saaugušas.

Vai klienti tādos brīzos ir sapratoši?

Ir klienti, kuriem ir sarežģītāk to izskaidrot, bet pārsvarā jau visi saprot. Veidojot piedāvājumu, mūsu uzdevums ir jau uzreiz pastāstīt, kāda ir šo projektu specifika un ar ko klientam jārēķinās. Ja viss atrunāts, ar to nav bijis nekādu problēmu.

PANĀKUMU ATSLĒGA – SPECĪGA UN VIENOTA KOMANDA

Kādus mērķus tu vēlētos sasniegt tuvākā nākotnē?

Gribētu izveidot ilgtspējīgu un strādājošu biznesu saistībā ar "Alternative Plants". Ideja par šo uzņēmumu man un kolēģei Annai Ramatai-Stundai radās pirms diviem gadiem, jau strādājot ar kosmētikas industriju. Ar šo ideju martā startējām, kā vienmēr pēdējā brīdi, biznesa akceleratorā "RebelBio". Pēc pāris dienām saņēmām pirmos e-pastus un zvanus skaipā. Runājām gan ar akceleratora zinātnes speciālistiem, gan tā dibinātāju Billu Liao (Bill Liao), kurš ir ārkārtīgi unikāls cilvēks ar grandioziem sasniegumiem biznesā un savu īpašu redzējumu. "RebelBio" akceleratorā

ātri tikām akceptēti – mums atsūtīja akcelerācijas līgumu, un nedēļas laikā bija jāizlej, vai piedalīsimies. Ja godigi, tobrīd uzņēmums vēl nemaz nepastāvēja – nodibinājām to īsi pēc pieteikšanās akceleratorā... Tas nebija viegli – sekoja daudzi līgumi un nopietni lēmumi, kas bija jāpienem ļoti īsa laikā.

Akcelerācijas fonds investēja mūsu uzņēmumā 100 tūkstošus ASV dolāru. Daļa naudas, protams, tika samaksāta par viņu mentoringu un arī četrus mēnešus ilgo dzīvošanu īrijā akcelerācijas laikā. Šim pasākumam izmantojām visus iekrātos atvaijinājumus, īpaši Anna, kura uzņēmās vislielāko smagumu un īrijā dzīvoja, sākot no aprīļa līdz pat jūlijam ieskaitot. Tas viss notika ļoti strauji, bet tā bija ļoti vērtīga pieredze. Paplašinājām kontaktu loku un guvām lielisku pieredzi starp 15 spēcīgām komandām. Pašreiz mūsu uzņēmumam jau ir investors un daudz plašākas iespējas, lai piesaistītu nākamās investīcijas un turpinātu attīstīt mūsu produktus. Šogad esam pabijuši 10 valstīs dažādos investoru pasākumos un biznesa idejas attīstīšanas nolūkos. Katram braucienam ir konkrēti mērķi – tās ir darba grupas vai semināri, lai iegūtu papildu zināšanas pārdošanā un citās jomās. Izmantojam arī dažādus pieejamos finanšu atbalsta instrumentus, kā, piemēram, Latvijas Investīciju un attīstības aģentūras sniegtās iespējas.

Vai ārzemēs jaunuzņēmumiem ir lielākas iespējas nekā Latvijā?

Tas nav viennozīmīgi, jo arī Latvijā jaunuzņēmumiem ir gana daudz atbalsta instrumentu. Taču tie nav vienkārši, un tos ir jāprot izmantot. Negribu piekrist stāstam, ka Latvijā ir sliks atbalsts uzņēmējdarbībai. Protams, bieži vien līdzi tam nāk liela birokrātija, bet, ja prot šīs iespējas izmantot, tad var gūt ļoti lielu atbalstu. Taču es uzskatu, ka ir ļoti vērtīgi iziet ārpus Latvijas – tas sniedz plašāku redzējumu, palīdz satikt investorus un piesaistīt jaunus klientus.

Jaunuzņēmumi, ko pazīstu, visi ir bijuši kādā biznesa akceleratorā ārpus Latvijas. Tas ir tieši tikpat vērtīgi, cik stu- dentam aizbraukt, piemēram,

Erasmus. Pārliecīnāties, ka visa pasaule nav tikai Latvija. Vidē, kurā ikdienā uzturos, visi ir ļoti aktīvi un ārkārtīgi daudz strādā, lai sasniegtu izvirzītos mērķus. **Arī augstskolām ir jārada vide, kurā studentiem ieraudzīt iespējas, kā veidot savu biznesu, pamatojoties uz profesionālajām zināšanām.** **Visi akadēmisko karjeru attīstīt nevarēs, vienkārši nepietiks darbavietu.**

Kā, tavuprāt, studentus varētu ieinteresēt domāt par zinātni kā par biznesu?

Manuprāt, viņiem ir jāparāda visi labie piemēri, ko zinātnē un biznesā var sasniegt, un, pats svarīgākais, kur un ►

No kreisās:
Elza Kaktiņa, Anna Ramata-Stunda, Mārtiņš Borodušķis, Baiba Silamīķe.

kāda veida atbalstu meklēt. Kā citādi gūt motivāciju, ja ne no labajiem piemēriem? Taču situācija ar studentu ieinteresētību noteikti nav sliktāka kā agrāk. Cenšamies uzrunāt vīnus ar saviem labajiem piemēriem, lekcijās aicinām piedalīties arī citas interesantas un daudz karjerā sasniegušas personības no ārpuses, taču nevar studentu ieinteresēt, ja viņam pašam to negribas. Studentam jāgrib attīstīties, radīt un darīt.

Kas bijusi tava līdzšinējā panākumu atslēga?

Esmu diezgan pārliecināts, ka mana panākumu atslēga ir īstie cilvēki man apkārt. Pirms trim gadiem biju pie astrologa, kas konkrēti pateica, ka man patlaban apkārt ir īstie cilvēki, ar kuriem veidot labu komandu. Un es patiešām **savu komandu ļoti augstu vērtēju** – man apkārt ir tikpat traki un ambiciozi cilvēki kā es. **Nav labi, ka visi ir vienādi, bet, lai sastrādātos, ir jābūt ar līdzīgu dzinuli un degsmi**, kas piemīt mums visiem, kuri strādā laboratorijā un ir piesaistīti uzņēmumam.

Vai nav bažas, ka problēmas kopīgā biznesā var apdraudēt labo draudzību?

Nav. Kad startējām akceleratorā, viņi primāri vērtēja mūs ar Annu. Komandas gars ir viens no pamata kritērijiem, ko start-up vērtē, jo ar labu komandu sliktāku ideju var izvilkst, bet ar sliku komandu perfektu ideju – nekad. Mūsu priekšrocība bija jau nostiprināta komanda, savstarpēja uzticība un iepriekšēja pieredze kosmētikas nozarē un, protams, pati ideja un skaidrs mērķis izaugsmei. Mēs ilgi viens otru pazīstam. Ceru un jūtu, ka mums viss ir kārtībā, – zinām, ko katrs no mums spēj izdarīt, un visas citas lietas ir atrunātas.

Galvenais, ka ir kopēji mērķi un vienādas ambīcijas – nelieli strīdi nav nekas traks. Bet tā tas tik tiešām ir – visiem uzņēmumiem viens no faktoriem, kāpēc tie izjūk, ir problēmas komandā. Tāpēc arī mums savā starpā ir dibinātāju līgums, kas ietver redzējumu par ilgtermiņa procesiem, un nevienam nav izdevīgi, teiksim, pēc gada to visu pamest.

Jūs ļoti daudz strādājat – vai bizness netraucē ģimenei?

Akseleratorā mēs bijām unikāla komanda – abi esam precējušies, katrai no mums ir sava ģimene un bērni. Protams, start-up un akcelerācijas ir ļoti nežēligas – tā ir izvēle, kas nekad nav viegla.

Pašlaik abi ar Annu vēl esat ceļā uz doktora grādu. Kad plānojat to iegūt?

Tas ir jautājums, ko nākas dzirdēt samērā bieži. Nevajag, protams, attaisnoties, bet darbs Universitātē, uzņēmējdarbība un viss, kas ar to saistīts, gribētos ticēt, ir neliels attaisnījums, kāpēc vēl pie doktora grāda neesam tikuši. **Grāds ir ambīcija, ko gribam pierādīt paši sev, bet ne līdzeklis – ar to vien nesasniegsim to, ko gribam izveidot.**

Latvijā samērā izteikti jūtams, ka grāds pats par sevi neko nenodrošina un izteiktāka loma tam ir tad, ja vēlies veidot akadēmisko karjeru vai būt lielu zinātnisko projektu tiešais vadītājs, kas arī nav mazsvarīgi un mums nerei rada problēmas.

Tādēļ noteikti rekomendēju visiem, kuri uz to iet, pēc iespējas ātrāk mērķiecīgi grādu iegūt. Savukārt tehnoloģiju pārneses projektos jau ir panākts redzējums – lai vadītu projektus, kur galvenais uzsvars ir uz komercializāciju, doktora grāds vadītājam nav nepieciešams. Bieži vien zinātnieks nav labākais idejas komercializētājs. Savukārt mana loma LU Komunikācijas un inovāciju departamentā ir tieši strādāt ar industriju un veidot sadarbību līgumpētījumu formā, ko vienkāršotī var saukt par zinātnes pārdošanu, kas, manuprāt, man arī neslikti sanāk.

Vai jūs savā komandā gaidāt arī jaunus censoņus?

Paplašināties varētu, bet vienmēr problēma ir, vai varēsim nodrošināt kolēgiem atbilstošas algas. Ar Annu skatāmies, vai cilvēkiem, kas ir mums apkārt, varam, kombinējot līgumpētījumus, nodrošināt ienākumu nepārtrauktību.

Nav jau noslēpums, ka Latvijā to līgumpētījumu nav tik daudz un jāprot visu labi koordinēt, lai nodrošinātu pienācīgu atalgojumu katru mēnesi. Tas, jāatzīst, ir nenormāli sarežģīti. Mēs jūtamies par savu komandu ļoti atbildīgi. Ir, protams, šajā nozarē zināma nestabilitāte, un ikmēneša samaksa par darbu ir mainīga...

Bet, ja runājam par komandu un kolēģiem, tad komandā atgriežas Līta Grīne, kura pēdējos trīs gadus bija mājās un audzināja divas meitiņas. Tā atkal būs papildu jauda un jautrība. Vēl mūsu komandā ir Liene Pirtniece, bet arī viņa vēl kādu laiku būs mājās, jo audzina meitiņu.

Šobrīd mana uzticamā ikdienas komanda ir Anna Ramata-Stunda, kura ir ideju generatore un komandas kapteine, Ilze Blāke – plūsmas citometrijas guru un komandas racionālais balsts, augu vārdotāja un biotehnoloģe Elza Kaktiņa, kā arī molekulārbioloģijas pāvel-niece Baiba Silamiķele.

LU BIOLOGIJAS FAKULTĀTES BIOANALITIŠKO UN BIODOZIMETRISO METOŽU LABORATORIJAS KOLEKTĪVS STĀSTA PAR MĀRTIŅU, KOPĀ BŪŠANU UN KOMANDAS DARBU:

ANNA RAMATA-STUNDA, ideju generatore, pētījumu dizainere, komandas kapteine

"Neatlaidība, savstarpējs atbalsts un dinamiskums ir vieni no mūsu komandu vislabāk raksturojošiem vārdiem. Jau iepriekš visi kopā esam pierādījuši: ja ceļā uz mērķu sasniegšanu gaidīs pārsteigumi, spēsim ātri pielāgoties un iegūt labāko no katras situācijas, nepazaudējot sākotnējo mērķi. To iespējamu padara galvenokārt lielā savstarpējā uzticīšanās, vienots redzējums un kopīgas vērtības.

Mārtiņu uzskatu drīzāk par uzņēmēju ar zinātnieka gēnu, nevis zinātnieku – vienmēr esmu novērtējusi viņa redzējumu par dažādu ideju un pētījumu rezultātu

praktisku pielietošanu ne tikai no tehnoloģiskā, bet arī no biznesa viedokļa.

Paldies Mārtiņam, kurš piekrita riskam, avantūrai un izaicinājumiem "Alternative Plants" pirmajos mēnešos. Četri akceleratora mēneši lika sastrādāties vēl vairāk dažādu tehnisku, finansiālu, arī sadzīvisku problēmu risināšanā. Zinu, ka uz Mārtiņu varu paļauties gan ikdienā, gan saspringtās situācijās – ja vajadzēs kaut ko izdarīt līdz nākamās dienas rītam, esmu pārliecīta – mēs to paveiksim. Zinu, ka arī tad, ja mums ir viedokļu atšķirības, varam konstruktīvi diskutēt un atrast labāko risinājumu.

ELZA KAKTIŅA, augu vārdotāja

– biotehnoloģe, komandas mākslinieciskais gars

"Mārtiņu pirmo reizi satiku 2012. gadā Bioanalitisko un biodozimetrijas metožu laboratorijā Kleistos. Man bija intervija, kurā ar lielu pārliecību atklāju, ka gribu tur praktizēties un izstrādāt kursa darbu, jo jau tolaik man ļoti interesēja augu ekstrakti un to pātniecība. Uzskatu, ka tieši Mārtiņš ir tas cilvēks, kas ielicis pamatus manai izaugsmei profesionālajā un praktiskajā jomā. Ar Annu sanāca iepazīties primāri kā ar mana bakalaura darba recenzenti.

"Mārtiņu un Annu satiku, jau izstrādājot kursa darbu LU Bioloģijas fakultātē. Anna vadīja manu zinātnisko darbību visu bakalaura laiku un konsultēja maģistra darba izstrādi, bet ar Mārtiņu strādāju vienā laboratorijā. Joprojām esmu komandā, jo **kopš paša sākuma viņi ir veicinājuši manu izaugsmi – nevis apgrieza spārnus, bet vispirms ļāva izšķilties, iemācīties lidot un ir mācījuši sasniegt mērķi.** Viņi neierobežo, uzticas un cīnās par mani. Vienmēr ir jauni projekti, idejas, attīstība, un tas gandarījums, kad kopā izdodas sasniegt kaut nelielu daļu

No kreisās: Elza Kaktiņa, Anna Ramata-Stunda, Mārtiņš Borodušķis, Baiba Silamiķele.

Cienu un novērtēju viņa tiešumu un atklātību. Nepārprotami Mārtiņu uzskatu ne tikai par lielisku kolēgi un partneri, bet arī par ļoti labu draugu."

ILZE BLĀKE, plūsmas citometrijas guru, komandas racionālais balsts

"Ilgtspējīga domāšana, tiešums, caurspīdība darba organizācijā un komunikācijā, manu-prāt, ir pamats mūsu komandas organiskai un veiksmīgai darbībai jau vairāku gadu garumā.

Lielu artavu šo kvalitāšu uzturēšanā ikdienā dod Mārtiņš ar savu mērķtiecību un entuziasmu, kas sniedz motivāciju arī pārējiem radīt unīstenot idejas, risināt problēmas. Pēdējo septiņu gadu laikā spēja novērtēt un pareizi motivēt katram darbam un katram jaunam izaicinājumam no Mārtiņa un arī Annas pusē ir bijis priekšnosacījums, lai mēs kā komanda augtu, attīstītos, justos gandarīti par savu darbu un vienmēr būtu gatavi jauniem izaicinājumiem."

Nemelošu, recenzija bija ļoti skarba, bet korekta, un tas mani radīja lielu cieņu pret Annu. Kāda sieviete! Kāda zinātniece! Pēdējie divi gadi mūs satuvinājuši visvairāk. Esam ieguvuši ne tikai uzticamus kolēgus, bet arī lieliskus draugus. Šie kopā pavadītie darba gadi pierādījuši, ka Mārtiņš un Anna nekad nepametis nelaimē, rūpēsies un atbalstīs, tajā pašā laikā uzticoties un laujot mums izpausties gan zinātniskajā, gan radošajā jomā, kuras bieži vien īāpviens un īāzmanto arī šā brīža darbā uzņēmumā. Un tas viss liek justies piederīgai un saprastai, motivē un rada patikamu un pārsteigumiem pilnu darba vidi. **Kaut arī ļoti atšķirīgas personības, kaut kur dziļi sirdī mēs visi esam mazliet traki, ticam brīnumiem un tam, ka viss izdosies.** Un tas, manuprāt, ir tas galvenais virzītājspēks mūsu komandā."

BAIBA SILAMIĶELE,

molekulārbioloģijas pavēlniece, komandas radošums un fanu kluba vadītāja

iecerētā, dod lielu spēku un iedvesmu turpināt. Ir vārds jāpāņu valodā, kas raksturo to, kā ir strādāt pie Mārtiņa un Annas jau kopš paša sākuma, – *ikigai*, kas nozīmē "īemesls būt", "dzīves kaislība", "vienmēr būt aktīvam".

MĀRTIŅŠ BORODUŠĶIS, komandas lokomotīve, kritiskais prāts un pārdošanas guru

"Pirms vairākiem gadiem man bija iespēja aprunāties ar astroloģi, kura, atbildot uz maniem jautājumiem par dzīves izaicinājumiem, teica: **"Tev apkārt ir jaudīgi kolēgi, uzdrošinies vairāk, jo jūs viens otru lieliski papildināt."** Man ir ļoti paveicies ar cilvēkiem apkārt, ar draugiem, kas vienlaikus ir arī kolēgi. Strādāt šādā komandā, kuru mērķtiecīgi ar Annu esam veidojuši, ir gods un vienlaicīgi izaicinājums, jo kolēgu darba spars neļauj atslābt un dod motivāciju katram individuāli. Viena no mūsu komandas un līdz ar to arī no uzņēmumu pamatlētībām ir darba vide un darba ētika, kur katram ir iespējas sevi realizēt, justies novērtētam un piederīgam. Paldies, ka jūs esat!"

HUMANITĀRĀS ZINĀTNES – NE PRIORITĀRĀ, BET PERM

Antra Sprēde

FILOLOGI ČEĻ TRAUKSMI PAR FINANSĒ-JUMA TRŪKUMU NOZAREI – VĒL NESEN VARĒJA LASĪT POPULĀRĀKAJOS ZINU PORTĀLU VIRSRĀKSTOS. SEKOJOT EIROPAS INICIATĪVĀM, VALSTĪ EKSAKTĀS ZINĀTNES NOTEIKTAS PAR PRIORITĀRĀM, VEIDOJOT BĪSTAMU DISBALANSU STARP HUMANITĀRAJĀM UN EKSAKTĀJĀM ZINĀTNĒM, UZSKATA HUMANITĀRO ZINĀTNU JOMU PĀRSĀTVJI. NEAICINOT NOTEIKT KĀDAS PRIORITĀTES, BET GAN VIENLĪDZĪGU ATTIEKSMI PRET DAŽĀDĀM ZINĀTNĀM NOZARĒM, FOLKLORISTI, FILOLOGI, ANTROPOLOGI, VĒSTURNIEKI, FILOZOFI UN CITI GATAVI ĀĪNĪTIES PAR SAVU VIETU ZEM SAULES. HUMANITĀRAJĀM ZINĀTNĒM VAJADZĒTU VISU LAIKU BŪT PERMANENTĀ, NEVIS PRIORITĀRĀ UZMANĪBĀ, LĪDZSVAROJOT TO, KAS VESELĪGAI SABIEDRĪBAI VAJADZĪGS, norāda Latvijas Universitātes (LU) Humanitāro zinātnu fakultātes (HZF) dekāne profesore Ilze Rūmniece.

VALODAS NE TIKAI JĀRUNĀ, BET ARĪ JĀPĒTA

"Atņemiet vienai sabiedrībai, nācijai, valstij uz kādu laiku cilvēkus, kas izglītoti humanitārajās zinātnēs, un tad mēs varētu paskatīties, kas notiek," mazliet grūtsirdīgi saka LU HZF dekāne profesore **Ilze Rūmniece**, "tikpat labi es varētu teikt – atņemiet visas tehnoloģijas un tad paskatīties, kas notiek."

Viens no dekānes rūpju bēriem ir latviešu valoda, kas, viņasprāt, aizvien vairāk slikst anglicismos. Kā piemēru profesore min padomju laiku, kad zinātniskās konferences lielākoties notika krievu valodā, jo kāpēc gan pārtulkot latviski, ja visi tāpat saprot krieviski? Tas pats notiek mūsdienās, tikai tagad tā ir angļu valoda. **"Ja mēs valodu nekopīsim, nepētīsim komplektā ar citām valodām, tad pēc dažām paaudzēm tikai vecmāniņas satrauksies, kas notiek ar mūsu valodu, jo visi taču saprot angļiski," uzskata I. Rūmniece.**

Humanitāro zinātnu pētnieki ir vienīspārnis, ka humanitārās zinātnes attīsta kritisko domāšanu, to pašu arī

acentē I. Rūmniece filoloģijas kontekstā: "Viena lieta ir valodu vienkārši zināt komunikācijai, bet otra lieta – valodu studēt un pētīt, jo tas attīsta kritisko domāšanu. Jo vairāk valodu tu zini, jo vairāk vari faktus daudz dziļāk izvērtēt."

Taujāta, kāpēc mūsdienu sabiedrībā, kad tik ļoti tiek uzsvērta eksakto zinātnu nozīme, būtu jāstudē humanitārās zinātnes, dekāne norāda, ka valoda un teksti (rakstiski vai mutiski) ir pamatu pamatā cilvēka pastāvēšanai ģimenē un sabiedrībā. Tas viss jāpēta, jākopī un jāpalīdz tam attīstīties – tieši tāpat kā tehnoloģijām, izpratnei par tīru vidi vai jebkam citam, kas svarīgs ilgtermiņā. "Pētīt un attīstīt varam tikai tad, ja esam sistēmiski un vispusīgi apguvuši arī dzimto valodu. Un to nodrošina studijas augstskolā," skaidro I. Rūmniece.

STUDENTU SKAITS KĀ VĒRTĒJUMS

Pastiprinātās informācijas apmaiņas un nosacīti kara apstākļos, kad tiek politizēti daudzi jautājumi, kas skar humanitāro zinātnu lomu, notiek cīņa par cilvēku prātiem. **Problēma tagad ir kritiskās domāšanas trūkums. Ja kritiskās domāšanas nav, tad materiālās vērtības nelīdz,** pārliecināta LU Vēstures un filozofijas fakultātes (VFF) dekāne asociētā profesore **Valda Kļava.**

Humanitārā joma cīnās par vienlīdzīgām tiesībām līdzās eksaktajai, bet uzvara vēl ir priekšā

ANENTĀ UZMANĪBĀ

Vērtējot situāciju humanitāro zinātņu nozarē, V. Kļava ir ļoti kritiska, uzsvērdama, ka Izglītības un zinātnes ministrija (IZM) darbu vērtē tikai pēc studentu skaita. "IZM ir gatava rēķināt pēc principa – pirkst, pārdot, cik ienāk, cik nopelna. Šādos brīžos mūsu problēma ir demogrāfija, ko izjūt visa sabiedrība kopumā. Par studentu trūkumu relatīvi mūsu fakultāte nevar sūdzēties. Tas nozīmē – studenti apjēdz, ka šīs lietas ir svarīgas," skaidro LU VVF dekāne.

Tas, ka humanitārās zinātnes cieš no finansējuma trūkuma, atturējis jaunos studentus kļūt par pētniekiem un zinātniekiem. "Vecā paaudze, kas jau gadiem strādājuši un dzīvo zinātnē un savā fakultātē, gatavi pieciest, upurēt un strādāt par baltu velti, bet jaunie cilvēki uz to neparakstās," kritiska ir dekāne. Pasniedzēji ir noslogoti, jo pilnas slodzes darba nav nevienam, tāpēc paralēli notiek darbs arhīvos vai komisijās.

LU Vēstures un filozofijas fakultātes dekāne Valda Kļava.

Tomēr interese par vēsturi un filozofiju nezūd. Jauno vēsturnieku un filozofu skolas aizvien ir labi apmeklētas, taču V. Kļava grib vērst uzmanību uz valodu nepieciešamību, studējot vēsturi. Lielākajai daļai studentu ir tikai angļu valodas zināšanas, ar ko pētniekam nepietiek, tāpēc jāmāk vēl krievu, vācu, vēlams, zviedru un Baltijas valstu valodas. Lai studenti varētu apgūt valodas, kurus izmantot pētniecībā, būtu nepieciešamas valsts stipendijas, uzskata dekāne.

ATZĪTI TIKAI STARPTAUTISKI PĒTĪJUMI

Akmeni humanitāro zinātņu dārzinā met tas, ka tiek atzītas tikai starptautiski novērtētas publikācijas, kurām arī tiek piešķirts attiecīgais finansējums, bet nacionāla mēroga pētījumi, piemēram, monogrāfija par latviešu valodas pētniecības jautājumiem vai pētījums par Ulmaņa saimniecisko politiku, nekotējas starptautiskajās datubāzēs un arī netiek finansiāli novērtēti.

"Kāpēc mums par savu valodu būtu jāraksta angļiski? Neesmu pret to, ka publikācijas būtu jāparāda ārzemju sabiedrībai, un mēs to arī darām, bet esmu pret šīm struktūrām, kas paziņo, kas ir galvenā datubāze," norāda I. Rūmniece.

HZF dekānei piekrit V. Kļava, norādot, **ka IZM nerēķinās ar humanitāro zinātņu specifiku un viss tiek vērtēts pēc eksakto zinību principa. Vēsturniekiem, kuri pēta Latvijas vēsturi, ir grūti iekļūt starptautiska**

jos pētījumos, jo tur netiek praktizēti projekti par nacionālām tēmām.

"Vēstures un filozofijas zinātnē visi dara ļoti daudz, un arī rezultāts ir, taču tas netiek pietiekami atzīts un novērtēts. Lai būtu iespēja pamatoti argumentēt un veidot izpratni par vēstures procesiem sabiedrībā, tam apakšā ir nepieciešams pētījums, un tad būs, no kā veidot stāstus. Lai tas notiktu, pētniekam ir jāstrādā. Man liekas, ka jābūt valsts programmai vēstures atbalstam tieši šā iemesla dēļ, ka sabiedrībai tas ir vajadzīgs," uzskata V. Kļava.

STUDIJU VIETU SAMAZINĀŠANA NAV ATRISINĀJUMS

Stingri iestājusies par humanitāro zinātņu lomu valstī ir Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas Valstiskās audzināšanas un jaunatnes lietu apakškomisijas vadītāja un LU HZF profesore Janīna Kursīte-Pakule. Ja humanitārās zinātnes tiks atstātas pabērna lomā, viņasprāt, nākamajā gadā būs gals valsts pētījumu programmai "Letonika". IZM ar humanitāro zinātņu pētniekiem dalījusies divējādā informācijā – sākotnēji paziņots, ka pētījumu programma "Letonika" nākamgad tiks pagarināta, bet mirkli vēlāk – ka tomēr tikšot izsludināta jauna programma... ►

Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijas Valstiskās audzināšanas un jaunatnes lietu apakškomisijas vadītāja un LU HZF profesore Janīna Kursīte-Pakule.

"Sludināt nav liegts, pat vajadzīgs. Tikai, kamēr izsludina, kamēr lietas notiek, pētnieku grupas bezalgas apstākļos jau pajukušas. Pagaidām vēl esošā "Letonikas" programma savulaik sākās ar vismaz četru mēnešu kavēšanos. Tagad par to laika posmu varētu pagarināt veco programmu, un tad varētu bez stresa sagaidīt jauno," uzskata J. Kursīte-Pakule.

Humanitāro zinātņu pētnieki norāda: valstī valda maldīgs priekšstats, ka radusies šīs jomas speciālistu pārprodukceja. Arī J. Kursīte pret šo apgalvojumu izturas noraidoši, akcentējot – lai pārietu uz izglītību latviešu valodā, ir nepieciešams pedagogu papildinājums – tai skaitā Latvijas vēsturē, latviešu valodā un literatūrā.

Humanitārajā jomā ir par maz pētnieku, lai aptvertu aktuālos 20. un 21. gadsimta jautājumus, kur nu vēl iepriekšējos gadsimtus, norāda profesore.

Valdība par vienu no piedāvātajiem risinājumiem finansējuma palielināšanā

piedāvājusi studiju vietu samazināšanu, kas savukārt paredzētu atlikušo studiju vietu bagātīgu finansēšanu, taču J. Kursīte-Pakule nepiekrit, ka šādi varētu atrisināt problēmu: **"Ja vēl samazinās budžeta vietu skaitu, rezultātā būs mazāk absolventu un nākamo skolotāju, zinātnieku. Kāds varēs saņemt varbūt lielāku atalgojumu un skaitīties eksperts par visu 20. gadsimta Latvijas vēsturi, kāds cits – par visu mūsdienu valodu vai literatūru. Bet zinātnei tās gan būs bēdīgas dienas, jo viens vai daži cilvēki, lai viņi saņem cik saņemtu, nevar būt visaptveroši speciālisti."**

BEZ HUMANITĀRAJĀM ZINĀTNĒM MĒS NEAPZINĀTU VALSTISKUMU

Tomēr viens no valstiski svarīgajiem notikumiem humanitārās zinātnes ir mazliet izcēlis saulītē. Tā ir Latvijas simtgade. **"Bez humanitārajām zinātnēm mēs neapzinātu valstiskumu, mēs nedomātu par 100 gadiem – laika uztvere, atmiņas jautājumi un krātie teksti liecina par vēsturi, jo aculiecinieku ir maz. Simtgadi mēs varam svinēt tieši humanitārās jomas dēļ,"** pārliecināta I. Rūmniece.

Viņasprāt, Latvijā patriotisms pieaug. "Mēs esam jauna un ļoti trausla valsts, bet esam panākuši ļoti daudz. Zvaigznes mums ir bijušas labvēlīgas, bet es ceru, ka daudz mums vēl ir priekšā. Skaistākais, ka arī LU sākas ar valsti, tāpēc ka izglītoti cilvēki ir vajadzīgi valstij un izglītība jānodošina latviešu valodā, un Universitātei tajā ir milzīgs nopeļns." Tikmēr humanitāro pētnieku cīņa par novērtētu atalgojumu nav beigusies. J. Kursīte-Pakule, taujāta, kā humanitāro zinātņu pētnieki gatavi cīnīties, lai taptu sadzirdēti, atbild mazliet ironiski: "Ne ar raudāšanu un lūgšanos, tādas lietas šodien nedzird. Ne ar dūrēm, jo tam varētu būt īslaicīgs efekts un neparedzams iznākums. Ir plāns, bet par plāniem pirms laika nerunā. Folkloristi vismaz ne."

Azimhons: “Esmu priecīgs par Latvijā iegūto pieredzi un visām dzīves dotajām situācijām.”

Studentam no Uzbekistānas Latvijas Universitātē patīk gan studijas, gan citas šeit sniegtās iespējas

Amanda Placāne

Azimhons Askarovs (Azimkhon Askarov) no Uzbekistānas ir Latvijas Universitātes (LU) Biznesa, vadības un ekonomikas fakultātes 3. kura students pamatstudiiju programmā “Starptautiskā ekonomika un komercdiplomātija” un ir gatavs padalīties ar savu četru gadu pieredzi un iespaidiem par dzīvi Latvijā un mācībām Latvijas Universitātē.

Pirmie iespaidi – vislabākie

Kā tu nonāci Latvijā?

Kopā ar vecākiem pirms četriem gadiem pārcēlāmies uz Rīgu, jo mans tēvs šeit strādā. Es pabeidzu Rīgas 10. vidusskolu un pēc tam uzsāku studijas Latvijas Universitātē.

Kādi bija tavi iespaidi par Latviju un latviešiem, kad pirmo reizi šeit ieradies?

Man sākumā nebija īpaša kontakta ar latviešiem, tāpēc arī nevaru teikt, ka izveidojās tāds īsts pirmais iespāids. Bet pirmais iespāids par pašu pilsētu – Rīgu – gan bija ļoti patīkams. Paveicās, jo laikapstākji bija lieliski un pirmā vasara, ko šeit pavadīju, bija ļoti saulaina un silta, ko gan nevarētu teikt par pārējiem gadiem.

Kādas bija sajūtas, uzsācot studijas Latvijas Universitātē?

Biju ļoti apmierināts. Pirmo reizi studēju angļu valodā. Tas ir ļoti interesanti. Izvēlējos studēt ekonomiku, jo varētu teikt, ka tas ir mans lauciņš, un biju apmierināts ar studiju kursiem, jo beidzot izpalika tādi priekšmeti kā ķīmija vai bioloģija, kas jāmācās skolā. Pārējie studenti bija tiešām jauki – tagad esam draugi. Bijā viegli iejusties, un visi izturējās ļoti draudzīgi, līdz ar to ātri sapazinos ar kursa biedriem. Tāpēc arī mani pirmie iespaidi par Latvijas Universitāti ir vislabākie. ►

Spriežot pēc paša pieredzes, kāds ir tavs viedoklis par dažādu ārpusstudiiju iespēju pieejamību ārzemju studentiem?

Domāju, dažreiz tas ir problemātiski, ja nezini latviešu valodu, jo daudz kas ir tikai latviski. Piemēram, Biznesa inkubator – visas ziņas tur ir latviešu valodā.

Tomēr pirms diviem semestriem es spēlēju futbolu LU līgā. Tur bija arī trīs vai četri "Erasmus" programmas studenti, es viņus zināju no kopējām lekcijām. Pēc tā var spriest, ka nav neiespējami kaut kur iesaistīties. Es gan nevaru pateikt, kā viņi uzzināja par iespēju spēlēt futbolu, bet es to atklāju caur savu draugu.

Ja esi ieinteresēts un gatavs meklēt, tad viss ir iespējams. Vienīgi bieži vien nepastāv nekāda, piemēram, reklāma angļu valodā par šāda veida nodarbibām. Daudzreiz arī e pastā saņemam ziņas par Universitāti latviešu valodā, bet tā nav joti svarīga informācija. Svarīgās ziņas, kas domātas ārzemju studentiem, vienmēr ir angļiski.

Vai māki latviešu valodu?

Nē, vēl ne, bet vēlētos to iemācīties. Pašlaik meklēju kādus kursus. Ceru, ka ar jauno gadu varēšu sākt.

Varbūt tev ir kādi ieteikumi attiecībā uz ārzemju studentu iekļaušanu Universitātes pulkā?

Pirmajā gadā mums bija daudz ievadlekciiju par "Erasmus" studijām, dažādām sporta aktivitātēm, arī par Biznesa inkubatoru. Pat nezinu, ko varētu ieteikt. Varbūt vienkārši nedaudz vairāk iztulkotas informācijas, kas noderētu ārvalstu studentiem. Neko vairāk, jo komunikācija ar LU ir laba. Ja vēlies kaut ko uzzināt, vienmēr var vērsties pie koordinatoriem un gūt padomu, kā rikoties.

Neskaitot futbolu, varbūt esi izmantojis vēl kādas ārpusstudiiju iespējas?

Īpaši nē. Es centos tikt Biznesa inkubatorā, aizpildīju anketu, bet vēl neesmu saņēmis atbildi. Tas gan bija jau pasen.

Latvijas skaistums, bet pietrūkst siltuma un smaidu

Vai ir sanācis apceļot Latviju?

Nevarētu teikt, ka esmu bijis daudzās Latvijas vietās. Apmeklēju Siguldu, tāpat arī Rundāles pili – tā ir skaista un man joti patika. Tāpat arī, protams, esmu bijis Jūrmalā. Un vēl vienā pilsētā tuvu Rīgai, kur ir jauka pludmale...

Saulkrastos?

Jā, Saulkrastos! Tiešām jauka pilsēta. Personīgi man tur patika pat labāk nekā Jūrmalā. Noteikti gribu apceļot vairākas vietas Latvijā un ceru, ka man tam sanāks laiks!

Azimhons Askarovs kopā ar kursabiedriem Latvijas Universitātē

Azimhons Askarovs kopā ar kursabiedriem Latvijas Universitātē

Vai ir bijuši kādi īpaši piedzīvojumi ceļojumu laikā?

Ālauj padomāt... Varbūt ceļojums uz "Weekend Baltic Festival" Igaunijā? Pirmo reizi turp devos kopā ar kursa biedriem, otro – ar dažiem vietējiem draugiem. Ko varu teikt – tā bija joti, joti neprātīga, bet lieliska pieredze!

Kā ar kultūršoku – vai esи то piedzīvojis?

Nē, absoluīti ne. Iespējams, tāpēc, ka ierados šeit agri, ja attiecina uz manu vecumu, un es uzreiz jutos ērti, jau uzsākot mācības vidusskolā un pēc tam Universitātē.

Vai ir kas tāds, kā šeit pietrūkst no savas valsts?

Noteikti – draugi, ģimene. Un simtprocents – saulains laiks. Deviņus mēnešus no vietas šeit ir pārāk pelēki un drūmi, vismaz man. Kas vēl? Noteikti ēdiens! Bet, tā kā mēs reizi nedēļā paši gatavojam, nav tik traki. Man šeit ir viss nepieciešamais.

Kas ir pats svarīgākais, ko esи ieguvīs, dzīvojot un studējot Latvijā?

Pirmais, kas nāk prātā saistībā ar Universitāti, ir angļu valodas zināšanu uzlabojums. Pirms tam manas runāšanas prasmes bija tuvu nullei, jo man nebija nekādas pieredzes.

*Tāpat arī
Eiropas Savienības
uzturēšanās atļauja – vari
ceļot un Eiropā apskatīt
visu, ko vien vēlies.
Tā ir patiešām lieliska
priekšrocība.*

Klūstot par studentu, esmu kļuvis arī atbildīgāks – vairāk uzņemos atbildību par savu rīcību. Domāju, tas ir saistīts ar to, ka pieaugu.

Vai esи izmantojis iespēju ceļot pa Eiropu? Jau minēji, ka devies uz Igauniju...

Jā, tātad biju Igaunijā, tāpat Lietuvā. Devos arī ar prāmi uz Stokholmu, uz Helsinkiem. Ar "Erasmus" programmu devos uz Spāniju.

Tātad tu vienu semestri biji "Erasmus" students?

Jā, Spānijā, Valensijā. Tas bija brīnišķīgs laiks. Iespējams, labākais manā mūžā. Un tur bija tik silts! Man tā visa pietrūkst.

Doties studēt "Erasmus" apmaiņas programmā bija lieliska pieredze.

Ja būtu tāda iespēja, ko tu vēlētos teikt savam pagātnes "es", kas tikko nonācis Latvijā?

Esmu priecīgs par iegūto pieredzi un visām dzīves dotajām situācijām, kas mani iespaidoja. Līdz ar to – nē, es neko neteiku.

Vai pēc studiju beigām domā atgriezties dzimtenē vai palikt Latvijā?

Vēl nezinu, tomēr es noteikti domāju par maģistra grādu. Gribu to iegūt – vai nu Latvijā, vai citā pilsētā Eiropā. Un tad jau redzēs, kādas iespējas pavērsies!

Nākamgad Latvija svinēs 100 gadu jubileju. Ko tu novēlētu mūsu valstij un tās iedzīvotājiem simtgadē?

Sarežģīts jautājums. Ko es gribētu novēlēt Latvijas iedzīvotājiem? Esiet priecīgāki par to, kas jums ir apkārt! Ľoti daudzi cilvēki šeit ir diezgan skumji. Varbūt klimata dēļ? Tāpēc es domāju, ka viņiem vajadzētu vairāk smaidīt! Un palikt pozitīviem, lai vai kas!

PIESKARTIES KOSMOSAM AR SAVĀM ACĪM

APMEKLĒTĀJU IECIENĪTS IR LATVIJAS UNIVERSITĀTES FRĪDRIHA CANDERA – KOSMOSA IZPĒTES MUZEJS

Sindijs Īsalniece

"Latvijas Universitātes (LU) Frīdriha Candera – kosmosa izpētes muzejs ir vieta, kur var iepazīties ar ievērojamā rīdzinieka, raķešu dzīnēju konstruktora Frīdriha Candera dzīvi, darbību un arī sapniem. Raķešu tēmu tālāk attīsta ekspozīcija par mūsdienu kosmonautiku un astronomijas vēsturi Latvijā. Paškams muzeja apmeklējuma bonus ir iespēja apskatīt unikālu meteorītu kolekciju un ielūkoties Astronomiskā torņa teleskopā," ar muzeju iepazīstīna tā vadītājs Ilgonis Vilks.

Ilgonis Vilks bijis muzeja vadītājs no 2000. līdz 2005. gadam un tagad atkal atgriezies šajā posteņi. Starplakā viņš pildījis LU Zinātņu un tehnikas muzeja direktora pienākumus, bet arī tad pievērsa gana daudz uzmanības F. Candera muzejam un Latvijas astronomijas vēstures izpētei.

Ekspozīcījā – kosmonautika un astronomijas vēsture

LU Frīdriha Candera – kosmosa izpētes muzejs piedāvā trīs ekspozīcijas daļas. Muzejā var apskatīt plašu meteorītu kolekciju, kosmosa izpētes ekspozīciju, kas detalizēti parāda, kā noritējusi kosmosa apguve pagājušajā gadsimtā, no pirmajiem lidojumiem kosmosā līdz jaunākajiem sasniegumiem kosmosa izpētē. Muzejā var iegūt informāciju par kosmonautu Anatoliju Solovjovu, kurš dzimis Rīgā un pēc tam Krievijā kļuvis par kosmonautu.

Muzeja ekspozīcijas otrā daļa veltīta Frīdriham Canderam – vienam no raķešbūves pamatlīcējiem. Tieši Rīgā radušās viņa pirmās kosmisko lidojumu idejas un sākušies viņa patstāvīgie zinātniskie pētījumi.

Trešā ekspozīcijas daļa saistīta ar astronomijas vēsturi Latvijā. Muzejā apskatāmi vecie astronomiskie instrumenti, kas izmantoti LU Astronomiskajā observatorijā pirms 80 gadiem.

Visnotaļ populāra ir iespēja apmeklēt LU Astronomisko torni, kurā iespējams ielūkoties 20 cm diametra spoguļteleskopā. Skolēni un ģimenes iecienījušas miniplanetārija seansus, kuros notiek zvaigžnotās debess demonstrējumi uz lielā ekrāna, ko pavada stāstījums par svarīgākajiem astronomiskajiem objektiem. Arī regulārā muzeja ekspozīcijas apskate apvienota ar iespēju apmeklētājiem ielūkoties teleskopā.

Muzeja dārgums – precīzākais mehāniskais pulkstenis pasaulē

Muzejs īpaši lepojas ar priekšmetiem, kas ir pabijuši kosmosā, – spoguli, kuru liek uz skafandra piedurknēs, zīmuli un lidojuma plānu.

Vēl muzejs lepojas ar vieniem no precīzākajiem pulksteņiem pasaulei, kas izgatavoti 20. gs. 30. gados. Tajā laikā labāku pulksteņu pasaule nebija, un tie bija izvietoti LU ēkas Raiņa bulvārī 19 pagrabā. Vēl pirms pusgadsimta astronomi bija pareizā laika glabātāji, viņi pēc zvaigznēm noteica laiku, mūsdienās to nosaka pēc atompulksteņiem.

2005. gads iezīmēja būtiskas izmaiņas tā darbībā, jo muzeja ēka nonāca privātpersonas īpašumā.

F. Canderā memoriālais muzejs agrāk atradās Canderā ielā 1, kur savulaik dzīvoja ievērojamais raķešu dzinēju konstruktors F. Candars. Jaunā ēkas saimniece Anna Šmite centās saglabāt F. Canderā piemiņu. 1975. gadā pionieri ēkas bēniņu istabā iekārtoja F. Canderam veltītu ekspozīciju, kurā bija aplūkojami vairāki oriģināli foto, avīžu un žurnālu raksti par zinātnieku, grāmatas par viņa dzīvi. 1979. gadā tika nolemts atvērt Latvijas vēstures muzeja filiāli – Frīdriha Canderā muzeju. Muzejs formāli tika nodibināts 1982. gadā. Par muzeja vadītāju iecēla Robertu Ankipānu. Kopā muzejā bija paredzēti 18 darbinieki. Sākās materiālu meklējumi par F. Canderu. 1987. gadā, zinātnieka 100 gadu jubilejas gadā, muzejs tika svinīgi atklāts.

Politisko pārmaiņu un sarežģītās ekonomiskās situācijas dēļ 1990. gada oktobrī muzejs Canderā ielā 1 tika slēgts kā nerentabla kultūras iestāde. Latvijas Universitātē vērsās pie LPSR Vēstures muzeja ar piedāvājumu pārņemt F. Canderā muzeju. Iniciatīvu šajā procesā izrādīja un tālākas rūpes par muzeja darbību uzņēmās LU

Patlaban pulkstenis atrodas Raiņa bulvārī 19 muzeja telpās un ir pieejams apskatīšanai visiem interesentiem.

1922. gadā Universitātes observatorija iegādājās jaunu teleskopu Astronomiskajam tornim, kur tas kalpoja 50 gadus. Tas arī ir viens no muzeja dārgumiem un ir apskatāms ekspozīcijā.

Muzeja darbības pirmais posms noritēja LPSR Vēstures muzeja pakļautībā

Muzeja darbības vēsturi var iedalīt vairākos posmos. Priekšvēsture saistīta ar idejas rašanos par muzeja nepieciešamību un laika posmu, kas bija nepieciešams šīs idejas īstenošanai. Muzeja darbības pirmais posms noritēja LPSR Vēstures muzeja pakļautībā. Otrais posms saistīs ar muzeja pāriešanu un darbību Latvijas Universitātes paspārnē.

Astronomiskās observatorijas direktors Juris Žagars. 1991. gada vasarā F. Canderā muzeja ekspozīciju nopirka LU un novembrī muzejs tika iekļauts LU sastāvā. Par muzeja vadītāju kļuva Ilmārs Enītis, bet darbinieku štati samazinājās līdz pieciem cilvēkiem. Vēlāk LU Astronomiskajai observatorijai vairs nebija iespējas uzturēt muzeju, tāpēc 1995. gadā tas kļuva par LU Zinātņu un tehnikas vēstures muzeja sastāvdaļu. Par muzeja vadītāju tika iecelts Juris Žagars. 2000. gadā par F. Canderā muzeja vadītāju kļuva Ilgonis Vilks, kurš ar muzeju sadarbojās jau kopš 1989. gada un ir tā vadītājs arī pašreiz. Muzejs vairāk tika orientēts uz skolēnu un studentu vajadzībām, tika izveidotas vairākas jaunas ekspozīcijas par astronomijas un kosmosa tēmām, apmeklētājiem bija iespēja noskatīties profesionāli uzņemtu dokumentālo filmu par F. Canderu, skolēniem varēja lietot fondu materiālus savu zinātnisko darbu veikšanai. LU neizdevās atpirkta īpašumu Canderā ielā 1, kur visus gadus bija atradies muzejs, un 2004. gada decembrī lielākā daļa muzeja inventāra – ekspozīcija, fondi, bibliotēka, stendi, mēbeles – tika izvesta no ēkas un pārvietota uz LU ēku Raiņa bulvārī 19. ►

Iespēja ielūkoties kosmosā savām acīm

LU Astronomiskais tornis darbojas Zinātņu un tehnikas vēstures muzeja pāspārnē un šogad ir uzsācis 32. demonstrējumu sezonu. Torņa funkcija ir pieskarties kosmosam, dzīlāk ielūkoties debesīs.

Kopš torņa atjaunošanas teleskopā ielūkojušies aptuveni 50 000 cilvēku. Astronomijas torņa teleskopā var ieraudzīt dažādus debesu spīdekļus, tas atkarīgs no tā, kas konkrētajā brīdī redzams debesīs. Visinteresantākais, ko var aplūkot, ir Mēness, tas ir ļoti izteiksmīgs objekts un tāpēc parasti tiek atstāts "saldajam ēdienam" novērojumu seansa beigās. Vēl teleskopā var aplūkot dubultzvaigznes, zvaigžņu kopas, miglājus, spožo Andromedas galaktiku, protams, arī planētas, kuras ir redzamas attiecīgajā gadalaikā.

"Šis rudens un ziemā ir samērā "nabādzīgi", vakaros planētas nav redzamas. Tomēr pavasara pusē tās parādisies, viziteksmīgākie būs Jupiters un Venera. Abas planētas ir ļoti spožas. Jupiteram teleskopā var redzēt disku un mazos pavadonišus, Venerai var redzēt fāzes. Tādā veidā kosmoss tuvojas cilvēkam," atklāj muzeja vadītājs Ilgonis Vilks. Teleskopā tiek izmantots 100 līdz 200 reizes liels palielinājums.

Tornis ir atvērts ikvienam interesantam, un šobrid to var apmeklēt divas reizes nedēļā – pirmsdienās un ceturtdienās plkst. 19.00 vakarā ar nosacījumu ja ir skaidrs laiks. Ieejas maksa ir 2 eiro pieaugušajiem, 1 eiro skolēniem un studentiem; LU studentiem un darbiniekiem ieeja ir bez maksas.

Būvējot LU ēku Raiņa bulvārī 19, jau no sākuma bija paredzēts, ka uz jumta jābūt Astronomiskajam tornim. Eiropā bija noskatīti atbilstoši piemēri, tajā laikā tas šķita moderni un šiki. Torņa darbība sākās 1869. gadā, un viens no pirmajiem tajā darbojās Šveices profesors Aleksandrs Beks. Viņš mācīja studentus un tornī veica zinātniskus novērojumus. Drīz pēc Latvijas

Astronomijas tornī 1989. gadā tiek uzsvilkt Latvijas karogs.

Universitātes nodibināšanas 1922. gadā tika izveidota Astronomiskā observatorija. Toreiz teleskopu izmantoja studenti, un te notika apmācības. "Universitātē sāku strādāt 1986. gadā, un mans pirmais uzdevums bija panākt, lai tornī atsākas zvaigžņotās debess demonstrējumi. Teleskops bija izjaukts, viss pamests jau diezgan ilgi. Tā paša gada rudenī 13. oktobrī notika oficiāla atklāšana, kurā piedalījās arī tā laika LU zinātņu prorektors Juris Zaķis. Pagājušajā gadā atzīmējām 30 gadu jubileju, kopš torņa darbība ir atjaunota," par torņa vēsturi stāsta I. Vilks.

No vecā teleskopa bija palikusi tikai caurule un montējums. Vairs nebija ne objektīva, ne okulāru. I. Vilks saremontēja pulksteņa mehānismu un uz vecā montējuma uzstādīja 11 cm spoguļteleskopu. 1986. gada 17. oktobrī notika Mēness aptumsuma novērojumi. 1989. gadā tornī tika uzsvilkt Latvijas karogs. 1995. gadā teleskopu "Micar" nomainīja 22 cm spoguļteleskops, kuru izgatavoja astronomijas amatieris Juris Kārkliņš. Tornis ir piedzīvojis vairākus remontdarbus – 1996., 1998. un 2007. gadā, un tajā pašā gadā tornī tika uzstādīts jauns firmas "Meade" teleskops. Svinīgajā atklāšanā piedalījās arī toreizējais zinātņu prorektors Indriķis Mužnieks.

Astronomijas tornī 1989. gadā tiek uzsvilkt Latvijas karogs.

Astronomiskajā tornī notikuši arī dažādineparasti pasākumi – populār-

zinātniskā raidījuma "Dullais Didzis" filmēšana, žurnāla "Una" fotosesija, LNT izklaides šova "Zvaigžņu lietus" reklāmas filmēšana, grupas "Gain Fast" albuma "Tas nav no zemes šīs" prezentācija, kā arī nesen filmēts fragments Lindas Oltes televīzijas filmai "Jānis. Elza. Mīlas grāmata".

Daudzi torņa apmeklētāji ļūtas ļoti pārsteigtī, ielūkojoties teleskopā. Bieži gadās dzirdēt atsauksmes: "Ooo, ielūkojos teleskopā pirmo reizi dzīvē. Super!" vai "Ieraudzīju Saturna gredzenu pats savām acīm!"

Planetārijā vienmēr ir skaidras debesis

LU F. Candera – kosmosa izpētes muzejs piedāvā arī miniplanetārija seansus. Kāpēc to sauc par mini? Tāpēc, ka īstajā planetārijā parasti ir kupols, bet šeit kupola vietā ir liels, plakans ekrāns, tas nozīmē, ka nevar redzēt attēlu uz visām pusēm, bet tikai priekšā.

Ilgonis Vilks atklāj: "Planetārijā vienmēr ir skaidras debesis. Atliek tikai uzstādīt un parādīt. Tas ir stundu garš seanss, kura laikā notiek ceļojums pa zvaigžņoto debesi, pietuvinām atsevišķus objektus un stāstām par zvaigznājiem, kā tos iztēlojās senie grieķi, kādi interesanti objekti redzami. Seansa laikā parādām arī pāris video no NASA vai Eiropas Dienvidobservatorijas materiāliem."

Pašreiz tiek piedāvātas četras seansu tēmas:

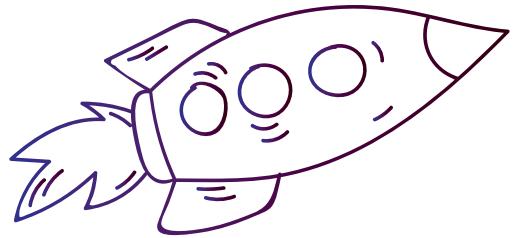
- "Iepazīsim zvaigznājus" – par to, kādi zvaigznāji dažādos gadalaikos ir redzami;
- "Ceļojums Saules sistēmā" – pārskats par Saules sistēmas planētām, kur tās atrodas, utt.;
- "Kas redzams debesīs" – par to, kas redzams debesīs konkrētā laikā – vakarā, naktī un uz rīta pusī;
- "Stāsts par zvaigžņu dzīvi" – par to, kā gadu tūkstošu vai miljonu laikā mainās zvaigznes.

Uz Ziemassvētkiem un Jauno gadu apmeklētāji var apmeklēt seansus par īpašu tēmu – “Teikas par zvaigznājiem”. Tā ir dažādu tautu teikas, lielākoties seno grieķu teikas par to, kā zvaigznāji cēlušies, kāpēc Lielie Greizie Rati atrodas tur, kur tie ir, un kāpēc pie debesīm ir Orions. Miniplanetārija seansi domāti tiem, kam ir interese un gribas uzzināt vairāk par kosmosu. Nav vajadzīgas priekšzināšanas, un tos var apmeklēt jau bērni.

**Informāciju par pieteikšanos seansiem var atrast LU mājaslapā,
pieteikties var arī Guntai Vilkai pa tālruni 26539970
un e-pastu gunta.vilka@lu.lv.**

**Seansi iespējami katru ceturtdienu plkst. 11.00 un 18.00,
ja ir pieprasījums, proti, ja uz seansu piesakās
vismaz 10 cilvēku grupa.**

NĀKOTNES PLĀNI

2017. gadā un turpmākajos gados

F. Canderā – kosmosa izpētes muzejā plānots paplašināt sadarbību ar Latvijas Universitātes struktūrvienībām un dažādām astronomiskām organizācijām ārpus Universitātes, izvērst zinātniskos pētījumus, aktivizēt sabiedrības izglītošanas un zinātnes popularizēšanas darbu, palielināt apmeklētāju skaitu, lai muzejs kļūtu par dažādu astronomijas izglītības un popularizācijas aktivitāšu vietu.

LU FRĪDRIHA CANDERA – KOSMOSA IZPĒTES MUZEJS

Pastāvīgās ekspozīcijas atklāšana – 1987. gadā.

Muzeja apmeklētāju skaits kopš tā pastāvēšanas – kopš muzejs ir Latvijas Universitātes muzeja sastāvdaļa (no 1995. gada), vidēji 2000 cilvēku gadā jeb apmēram 46 000.

Krājuma vienības – pašreiz katalogā ir aptuveni 1100 vienību, bet sagaidāms, ka uz Latvijas astronomijas vēstures materiālu rēķina to skaits augs līdz 2000 vienībām.

Būtiskākais notikums 2017. gadā – Zinātnieku nakts 2017, kad F. Canderam veltīto izstādi “Sapnis par lidojumu”, prezentāciju par F. Canderā dzīvi un darbību, kā arī Astronomisko torni apmeklēja tieši 1000 interesentu.

Sanda Rapa savā darbavietā – LU Latviešu valodas institūtā. Foto: Toms Grīnbergs.

Vārdi, kas vēsta par Latvijas vēsturi

Šogad īstenotās vietvārdu talkas guvums – vairāk nekā 4000 vārdu – liecina par latvieša ļoti lielo savas zemes mīlestību

Aija Pakalna

Eliasa kakts, Lāčpuras, Kāmeļkalns, Čerjomuški, Dīva Dorzenš, Arājonkuļa avotiņš un Lišķu birze ir vien daži no teju 4400 vietvārdiem, ko astoņu mēnešu laikā Latvijas iedzīvotāji iesūtījuši Latvijas Universitātes Latviešu valodas institūtam vietvārdu talkā. Gan pētniekiem, gan iedzīvotājiem pēc šīs talkas secinājums ir viens – Latvija ir daudziem un ļoti krāšņiem vietvārdiem bagāta valsts.

“Ideja šogad uzsākt vietvārdu vākšanu radās nejauši,” atceras **Latvijas Universitātes (LU) Latviešu valodas institūta direktora vietniece pētniece Sanda Rapa**. “Plānojām digitalizēt mūsu institūta vietvārdu kartotēku, kurā ir aptuveni miljons vietvārdu. Tā kā institūta vietvārdu krājumi pierakstīti datoram pārāk sarežģītajā lingvistiskajā pierakstā – fonētiskajā transkripcijā –, nolēmām sākt ar kaut ko vienkāršaku – izveidot platformu, kurā var reģistrēt tautai zināmos vietvārdus bez diakritiskajām zīmēm. Sapratām, ka mēs, zinātnieki, nevaram izbraukāt visus pagastus un savākt miljonu vietvārdu, tāpēc nolēmām iesaistīt iedzīvotājus, kuri ir labākie vietvārdu zinātāji. Ja tos vāktu tikai zinātnieki, lielākā daļa vietvārdu netiku reģistrēti, turpretim iedzīvotāji tos krāj no sirds, turklāt vislabāk zina to nosaukuma formu, ko paši lieto un kas valodniekiem pētniecībā ir ļoti svarīga,” turpina pētniece.

Viņa uzsver, ka **apzināt vietvārdus ir svarīgi tāpēc, ka tie spēj stāstīt ne vien par Latvijas valodu, dabu un vēsturi, bet arī ļauj skaidrot un izpētīt latviešu pašu**.

Miljons vietvārdu zeme

Vietvārds ir īpašvārds, kas nosauc vārdā konkrētu ģeogrāfisku objektu, – skaidro valodnieki. Pēc pētnieku aplēsēm, Latvijā varētu būt aptuveni miljons vietvārdu. Iespējams, pretēji gaidītajam, latvietis vietai lielākoties dod nevis tēlainus un skaistos vārdos noformētus nosaukumus, bet biežāk izvēlas nosaukumā ievīt ar konkrēto vietu saistītas reālijas vārdu. Valodnieki tos sauc par metonīmiskajiem vietvārdiem, kas radušies uz divu objektu savstarpējas sakarības pamata.

“Pēc Latvijas vietvārdiem vien varam uzzināt, kur mencas ķert, kur govs grimusi, kur tabors paviesojies, kur egles, oši vai kārkli auguši. Tāpēc var teikt, ka Latvijas vietvārdi ir kā tādas neuzņīmētas ceļazīmes, kas norāda, piemin un brīdina. Savukārt pētnieki var meklēt galveno latvieša dabas

ainavā, dzīves uztverē un pēc vietvārdiem vien pat droši uzzīmēt samērā precīzu kādas reālijas izplatības karti,” skaidro Sanda Rapa, piebilst dama, ka ne velti **latviešu valodnieks Jānis Endzelīns reiz teicis, ka vietvārdi ir kā tāds zemes arhīvs, kas dod ziņas par seniem laikiem.**

Šogad notikusī vietvārdu talka nav pirmais mēģinājums aplēst vietvārdū skaitu un dažādību – J. Endzelīns to aizsāka pirms mazliet vairāk nekā 100 gadiem. “Viņš saprata, ka vietvārdi ir nozīmīgi un svarīgi ne tikai valodniecības, bet arī vēstures, ģeogrāfijas un arheoloģijas izpētē, tāpēc sēdās zirga pajūgā un brauca pa Latvijas teritoriju meklēt vietvārdus pats. Taču jau drīz vien viņš secināja, ka Latvijas vietvārdu daudzums vienam cilvēkam ir neaptverams, jo katrā viensētā var atrast pat 200 cilvēka dotus vārdus pļavām, grāvjiem, mežiem un ezeriņiem, tāpēc 1911. gadā laikrakstā “Dzimtenes Vēstnesis” Jānis Endzelīns publicēja aicinājumu skolēniem un studentiem palīdzēt vietu nosaukumu vākšanā,” vēstures lappuses atver Sanda Rapa.

Sanda Rapa savā darbavietā – LU Latviešu valodas institūtā. Foto: Toms Grīnbergs.

Atsaucība tolaik nav bijusi liela – 1914. gadā tajā pašā laikrakstā J. Endzelīns secinājis, ka viņa aicinājums “izskanējis kā saucēja balss tuksnesī”. Taču vēlākos gados pēc atkārtotu aicinājumu publicēšanas un neatlaidīga atgādinājuma, ka nepieciešams vākt vietu nosaukumus, ar iedzīvotāju palīdzību izdevās savākt pat 60 tūkstošus vietvārdus, kas, pārrakstīti kartītēs, joprojām glabājas LU Latviešu valodas institūta vietvārdu kartotēkā. Tie joprojām tiek izmantoti vietvārdu vārdnīcas rakstīšanā, labošanā, vēstures datu precizēšanā, bagātināšanā un izpētē.

Katram vietvārdam sava stāsts un legenda

Pēc pirmās vietvārdu talkas notikušas arī citas vietvārdu vākšanas kampaņas, kurās būtiskākie palīgi vienmēr bijuši tieši Latvijas iedzīvotāji, kuri ar roku rakstītos vietvārdus iesūtījuši pa pastu vai zinātniekiem veduši paši. **2017. gads ar savām tehnoloģiju iespējām ļāva izveidot elektronisku datubāzi – sadarbībā ar LU Matemātikas un informātikas institūta pētnieku Ilmāru Poikānu radīta tiešsaistes platforma, kur var pierakstīt ne tikai vietas nosaukumu, bet arī plašāku stāstu par to, kā vietas nosaukums radies.** Pēc mana lūguma ieteikt kādu labu stāstnieku Sandai Rapai prātā pirmā nāk **Ilga Rudoviča**, kura lieliski pārzina vietvārdus Kārsavas novada Mežvidus pagastā. “2001. gadā mūžībā aizgāja mana māmiņa, un es joprojām ļoti bieži atceros, ko viņa man stāstīja un ko tikām runājušas par vietām, kas ir mums apkārt un kas tagad paliek tukšas, bet savu nosaukumu saglabā par spīti tam, ka cilvēku tur vairs nav. Šobrīd esmu savākusi aptuveni 50 vietvārdus,” ar pieticību saka I. Rudoviča. Tomēr S. Rapa apgalvo, ka tas vienam vietvārdu zinātājam ir liels skaitlis, un I. Rudoviča vietvārdus reģistrējusi ļoti prasmīgi.

“Manas mājas apkārtnē ir daudz vietvārdū. Piemēram, mūsu mežā ir tāda vieta Koļkas purvs. Šis nosaukums radies Otrā pasaules kara laikā. Nosaukums tāds dots, jo tajā vietā nošāva un apbedīja padomju partizānu Nikolaju Prohorovu. Šī vieta mežā ir ļoti labi zināma, tur ir labas sēnu vietas, bet ar to saistīs arī vairākas leģendas, piemēram, vadātājs. Nekad es šajā mežā neapmaldoš, bet vienmēr izeju no meža citādi, nekā plānoju. Citeiz atkal, kad salasu pilnu grozu ar sēnēm, metas kājas, kritu uz zemes un visas sēnes no groza izbirst. Tad es Koļam saku, lai nedara man pāri, un noskaitu par viņu lūgšanu,” leģendu par apkārtnē esošu vietvārdu stāsta talciniece. ►

Ilga Rudoviča pie tēva stādītā ozola Kārsavas novadā.

Ilgas Rudovičas māju apkārtnē ir arī Cūkas purvs. Pirms vairākiem gadiem no kaimiņu saimniecības izbēga sivēns un pāri tuvumā esošajai purvainajai vietai atskrēja pie viņiem ciemos. Tāpat pagastā ir arī poļu muiža Padole. "Sākumā šķita, ka „padoļe” – tas ir kaut kas, kas tīcis daļīts, bet īstenībā, ja analizē no poļu valodas, tā ir ieļeja. Un tur tiešām ir tāda zema un mitra vieta," zina stāstīt I. Rudoviča, kura turpmāk vēlas savākt vietvārdus arī kaimiņu pagastā. "Neviens īpaši sīkāk nepēta, ko šie vārdi nozīmē, vienkārši zina un lieto. Lieli vietvārdi zinātāji mūsu apkārtnē ir mednieki. Viņi uzreiz zinātu pateikt, kur ir Lendzīšu sādža, kur ir Lendzīšu strautiņš un kas ir Apaļais gabaliņš. **Pagaidām vietvārdi glabājas vien mūsu atmiņās, bet tos, protams, ir svarīgi pierakstīt un dokumentēt.** Īpaši svarīgi tas ir, kad cilvēks kļūst vecāks, – tad viņš vairāk domā par vietu, kur dzīvo, par vietu, kur dzīvojuši viņam tuvies cilvēki," uzsver I. Rudoviča, kura vietvārdus sākusi vākt reizē ar dzimtas vēstures izpēti.

Savākts 10 vasaru darbs

Ilgas Rudovičas dziļā izpratne par vēsturi un stāstnieces talants noteikti saistīts ar to, ka savulaik viņa strādājusi par vēstures skolotāju. Pēc S. Rapas aplēsēm, aktīvākie talcinieki tik tiešām ir skolotāji, novadpētnieki un muzeju darbinieki. "Datubāzē nav iespējams redzēt ne talkotāja vecumu, ne dzimumu, ne nodarbošanos, taču pēc datiem, kas ir manā rīcībā, zinu, ka **aptuveni puse talcinieku ir vīrieši, un tas mani iepriecina. Tieki uzskatīts, ka vīrieši vismaz agrāk ir bijuši lieliski vietvārdu zinātāji** – kamēr sieviete sargāja mājas pavardu, vīriešiem bija jādodas tālākos braucienos un darbos, līdz ar to vietu nosaukumi bija vairāk nepieciešami," norāda S. Rapa, turpinot, ka mūsdienās dzimums gan vairs nav noteicošais faktors labam vietvārdu zinātājam.

Lai gan visvērienīgākais vietvārdu krājums pašlaik ir Alūksnes novadam,

kurā savākts vairāk nekā 300 vietvārdi, ar vislielāko savākto vietvārdu pārkājumu var lepoties Ventspils novads – datubāzē ir vietvārdi no 12 šā novada pagastiem. Taču joprojām ir tādi novadi, kuros reģistrēts viens vai divi vietvārdi, piemēram, vairāki pagasti Ziemeļvidzemē un Dienvidlatgalē, kā arī tādi, kuru iedzīvotāji datubāzē nav reģistrējuši nevienu vietvārdu. "Vietvārdu vākšana un reģistrēšana nav viegls darbs. Lai ielūkotos citās sētās lietotajos vārdos, ir jāpārkāpj savas mājas slieksnis, jāieklausās, jāsadzīrd, jāpēta un jāpieraksta," norāda S. Rapa. "**Un tomēr talkā savākto vietu nosaukumu kopējais skaits – četrtsūkstoš vietvārdu – ir labs rezultāts. Tas atbilst vismaz 10 vietvārdu ekspedīcijām jeb valodnieku organizētiem izbraukumiem, kuros vienā pagastā parasti tika pierakstīts aptuveni 300–500 vietvārdu.** Var rēķināt arī citādi – tas atbilst diviem ražīgiem pagastu pētnieka mūžiem, jo, piemēram, Vallija Dambe, kura savu dzimto Blīdenes pagastu palaikam izstaigāja krustu šķērsu, visas dzīves laikā tur atrada vairāk nekā 2000 vietvārdu."

Vietvārdus apkopot svarīgi ir arī tāpēc, ka to mūžs ir salīdzinoši ūss – pēc S. Rapas aplēsēm, tas ir aptuveni vienas paaudzes mūžs jeb 50 gadu. "Es to esmu konstatējusi pēc iepriekšējiem vietvārdu vākumiem. Lēnāk izzūd vai mainās lielu upju un ezeru, māju, ciemu, pilsētu, tiltu nosaukumi, taču āru vārdu jeb neapdzīvotu vietu nosaukumi gandrīz pilnībā nomainās 50 gadu laikā. Tas gan, protams, nenozīmē, ka vietvārdi izzūd pavisam – to vietā nāk citi," viņa turpina. **Ja vietvārds tiek saglabāts un netiek aizmirsts, tas, būdams iekļauts negrozāmā īpašvārdiskā formulā, gadsimtiem ilgi var**

glabāt valodas liecības, tāpēc vēl mūsdienās lietotos vietvārdos joprojām var atrast kuršu, lībiešu un citu valodu pēdas un tāpēc ne vien Latvijā, bet arī visā pasaule tos pēta un uzskata par ilgiem un uzticīgiem vietas un vēstures liecību glabātājiem.

Vietvārdu talka notika ciešā sadarbībā ar Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas (UNESCO) Latvijas Nacionālo komisiju, un tās ģenerālsekreitāre Baiba Molnīka jau no sākuma ticēja, ka vietvārdu vākšana veiksies raženi. Viņa uzsver – liels atbalsts Vietvārdu talkas norisē bija LU un LU prektore humanitāro un izglītības zinātņu jomā Ina Druviete: "Mums ir ļoti svarīgi, lai notiktu paaudžu mantojuma pārmantošana – lai vērtības neizzūd un nepaliek nezināmas, bet pāriet no paaudzes paaudzē. Vietvārdu talka ir brīnišķīgs veids, kā to izdarīt – šie vārdi fiksē ko tuvu un interesantu un stiprina tautu un piederības sajūtu Latvijai, ko vēlāk parādīt visai pasaulei, kas ir arī UNESCO aicinājums." Viņasprāt, lielākais ieguvums vietvārdu talkā ir sabiedrības izpratne, ka visinteresantākās vērtības ir tās, kas ikdienā šķiet ļoti pierastas un labi zināmas. **"Vietvārdu izceļsmei vienmēr seko stāsts, un tas bija arī pats labākais, kas šajā talkā notika, – tika apkopoti ne vien paši vietvārdi, bet arī leģenda, kā šis vārds ir cēlies.** Šos stāstus pamatā zina vecmāmiņu vecmāmiņas, un tagad tie ir nofiksēti un tos vairs nevarēs palaist garām."

Izdos vietvārdu vārdnīcu

"Es joti vēlētos, lai talka un vietvārdu vākšana kā ideja turpinātos neatkarīgi no tā, ka beigusies tās oficiālā daļa – vēl arvien ir vietvārdi, kas jāapzina, jāreģistrē un jānodod datubāzē, lai pētnieki – valodnieki, dabas pētnieki, kartogrāfi un citi – var turpināt strādāt," uzsvēr Baiba Moļņika.

Lielākais un ilgākais darbs – vietvārdu apkopošana, sakārtošana un pētniecība – gan valodniekiem vēl priekšā. "Protams, pētnieku darbs tikai tagad sākas. Mēs izmantosim vietvārdus, lai publicētu Latviešu valodas institūta Latvijas vietvārdu vārdnīcu, ko savulaik iesāka Jānis Endzelīns," turpmākos darbus iezīmē Sandra Rapa.

Uz jautājumu, kā LU Latviešu valodas institūts spēs noteikt, vai iesūtītie vietvārdi ir precizi un pareizi, viņa atbild, ka paļausies uz talcinieku godaprātu un precizitāti. "Vārdnīcā norādīsim, ka vietvārdi apkopoti, balstoties uz datubāzi, un iespējama arī kāda klūda. Taču tad, ja būs jāatrisina kāds jautājums par to, kuru vietvārda formu kā oficiālu likt kartē, tad sazināsimies ar vietvārda iesūtītāju pašu," viņa turpina. Daudzi savākie vietvārdi valodniekiem ir īsts izaicinājums, īpaši tie, kuru nozīme uzreiz nav saprotama. Tie varētu liecināt gan par valodu kontaktiem, gan arī par to, ka vietvārds ir joti sens un jau pārveidojies.

Savukārt par latvieti šajā vietvārdu talkā iespējams secināt – **latvietis savu zemītik joti ir mīlējis, ka vārdu devis ne tikai ciemiem, mājām, ezeriem un upēm, bet arī plavām, mežiem, laukiem un pat sīkam akmenim, ceļu krustojumam, kokam, bedrei vai ceļa stabīnam.** Turklat latvietis lielākoties paliek negrozāms vietvārdu radišanā – viņš atceras vietvārdu formulas un vismaz neapdzīvotu vietu nosaukumos stingri turas pie gadsimtiem un gadu tūkstošiem ilgušām vietvārdu radišanas likumībām.

Vietvārdu talkas noslēguma pasākums Latvijas Nacionālajā bibliotēkā. UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas ģenerālsekreitāre Baiba Moļņika un pasākuma vadītājs Kārlis Kazāks.

Foto: Madara Kavace.

Žanis Peiners:

„Iespējams, bez LU sistēmas es šobrīd nebūtu profesionāls basketbolists.”

SPORTISTA SPOŽĀ KARJERA AIZSĀKĀS LATVIJAS UNIVERSITĀTĒ UN VISPIRMS AR AMBĪCIJĀM IEGŪT AUGSTĀKO IZGLĪTĪBU

Kārlis Dārznieks

ŽANIS PEINERS – PIRMS PĀRIS GADIEM VIENS NO LATVIJAS UNIVERSITĀTĒS (LU) BASKETBOLA SPĒLĒTĀJIEM, BET NU JAU VIENS NO VISAS LATVIJAS SPILGTĀKAJIEM BASKETBOLA TĒLIEM: AMBICIOZS UN TALANTĪGS BASKETBOLISTS, KURŠ JAU PIEKTO GADU ALGU PELNA KĀ PROFESIONĀLS SPORTISTS. “NIKOLAJEV”, “VENTSPILS”, “PAOK” UN “LIETKABELIS” – ŽANIS SAVU KARJERU VEIDO DAŽĀDOS AUGSTA LĪMEŅA EIROPAS KLUBOS UN VAIRĀKU GADU GARUMĀ ARĪ LATVIJAS NACIONĀLAJĀ VĪRIEŠU BASKETBOLA IZLASĒ. UN MĒS, LATVIJAS UNIVERSITĀTĒ, VARAM BŪT LEPNI, JO SPORTISTA SPOŽAIS CELŠ SĀKĀS TIEŠI PIE MUMS!

VARĒJA BŪT PUNKTS, BET BIJA LABS KOMATS...

Rēzeknē dzimušais un augušais sportists patlaban ir viens no atpazīstamākajiem Latvijas basketbolistiem, kura talants tika pamanīts jau agrā bērnībā, taču veselības jautājums, kas profesionālajā sportā mēdz būt tikpat nozīmīgs kā jebkuras nozares speciālista darba pieredzes ieraksts CV,

žanīm pusaudža gados liezda piedzīvot sapni spēlēt kādā no jaunatnes izlasēm. Vēl trakāk – 2010. gadā tas lika punktu interesei par Žani kā profesionālu basketbolistu, taču dzīvē sekoja nākamais posms, ko var nosaukt par “ticību sev” un “Latvijas Universitātes iespēju”. Uzņemoties risku, LU vadība deva Peineram iespēju sevi apliecināt lielajā basketbolā, un rezultātu tam redzam šobrīd – 27 gadu vecumā Peiners Latvijas izlases rindās piedalījies jau divos Eiropas čempionāta finālturņiros un iztiku pelna kā profesionāls basketbolists. Tagad ir skaidrs, ka 2010. gads Žaņa dzīvē bija nevis punkts, bet liels komats, un ne jau tikai basketbols vien saista sportistu ar Latvijas Universitāti – viņš arīdzan ir LU Biznesa, vadības un ekonomikas fakultātes (BVEF) absolvēts, turklāt, pateicoties gudram prātam, tik pieprasītā studiju programmā kā “Vadības zinības” studēja budžeta grupā. Zimīgi, ka arī šī intervija notiek tieši BVEF, kur sportists nebija viesojies kopš fakultātes absolvēšanas 2013. gadā. Šajā intervijā Žanis atceras studiju gadus, dalās pārdomās par duālo

karjeru un salīdzina studenta sportista un profesionāla basketbolista ikdienu. Starp citu, Peiners jau tagad liek lietā arī BVEF iegūtās zināšanas biznesā.

SEPTEMBRĪ PIEDZĪVOJI SAVU OTRO EIROPAS ČEMPIONĀTU BASKETBOLĀ KĀ VALSTSVIENĪBAS SPĒLĒTĀJS. KO TEV NOZĪMĒ PĀRSTĀVĒT SAVU VALSTI?

Kā ikvienam no mums, kas devās laukumā, tas ir liels gods. Īpaši šogad, kad ažiotāža bija ļoti jūtama, pat ja centāmies no tā iespējami norobežoties un domāt tikai par basketbola spēlēšanu. Fakts, ka izlasē bija Kristaps [Porziņģis] un kopumā pulcēti visi labākie spēlētāji, ikvienam deva ticību, ka varam aizvadīt ļoti labu čempionātu, un zināmā mērā tas arī izdevās. Lai arī ceturtdaļfinālā piekāpāmies nākamajiem čempioniem un piektā vieta tomēr arī ir labs sasniegums, sajūtas ir divējādas, jo bijām gatavi uz ko vēl vairāk... Lai nu kā, ir liels pagodinājums un atbildība pārstāvēt savu valsti, to vienmēr uztveru ar pienākuma apziņu.

ŠOBRĪD TAVA SPĒLĒŠANA IZLASĒ JAU TIEK UZTVERTA KĀ PAŠSAPROTAMA, TAČU VAI STUDIJU GADOS, KAD PĀRSTĀVĒJI LU KOMANDU, SPĒJI IZTĒLOTIES, KA TAVA KARJERA VARĒTU ATTĪSTĪties LĪdz TĀDA LĪMEŅĀ EIROPAS KLUBIEM UN GALĀ GALĀ SPĒLĒŠANAI VALSTSVIENĪBĀ?

Godīgi sakot, laikam nē. Toreiz LU basketbola sistēma tik tikko sāka veidoties, un citus klubus mēs kā profesionāli spēlētāji īsti neinteresējām, tādēļ bija liela motivācija pierādīt, ka ne ar ko neesam sliktāki par tiem, kas citos klubos saņem algas [LU basketbola komandā vadošajiem spēlētājiem tiek izmaksātas sporta stipendijas, bet ne visiem]. Protams, pārstāvēt LU komandu mūs motivēja augstākā izglītība, jo studijas bija ne tikai apmaksātas, bet arī treniņu grafiks bija pielāgots tam, lai visu varam paspēt.

Ar to vēlos teikt, ka tobrīd primāri tika domāts par augstskolas absolvēšanu un tikai pēc tam plānota savas karjeras attīstība, tai skaitā iespēja iekļūt nacionālajā izlasē.

PRAKSES UN PIEREDZES GŪŠANAI LABĀKĀ – LU BASKETBOLA SISTĒMA

JA LU KOMANDAI 2012. GADA PAVASĀRĪ IZDEVĀS IZCĪNĪT 4. VIETU LATVIJAS BASKETBOLA LĪGĀ, ACĪMREDZOT SAVU POTENCIĀLU IZDEVĀS APLIECINĀT. VAI TIEŠĀM CITI KLUBI JOPROJĀM JŪSOS VĒRTĪBU NESASKATĪJA?

Protams, kad sākām izcīnīt uzvaru pēc uzvaras, un arī pēc ieklūšanas pusfinālā par mums runāja aizvien vairāk, par daudziem spēlētājiem, tai skaitā mani, vairāki klubi izrādīja interesi. Tas bija kā novērtējums un motivācija turpināt attīstīties, taču manas ambīcijas primāri saistījās ar augstākās izglītības iegūšanu, un tikai tad sāku domāt, kur spēlēt tālāk. iespējams, ka tieši tas arī palīdzēja rādīt tik labu sniegumu. Tagad esmu sapratis, ka profesionālajā sportā tomēr katrs cīnās par savām interesēm – mērkis katram ir iegūt lielāku spēles laiku un sasniegt iespējami labāku statistiku, kas savukārt jauj pieprasīt lielāku algu vai noslēgt labāku līgumu. Mums kā studentu komandas spēlētājiem par šādām lietām nebija jāuztraucas. Ja profesionālim

maksā algū, tad no viņa sagaida rezultātu, kas sportā ir viegli izmērāms, – tās ir uzvaras. Līdz ar to likumsakarīgi, ka ikviens treneris laukumā sūtīs tā brīža labākos spēlētājus un jaunajiem spēlētājiem netiks atvēlēta liela loma, īpaši spēles svarīgākajos momentos, lai gūtu vērtīgo pieredzi. Tajā vecumā **svarīgi tomēr ir gūt iespējami daudz un labu spēlu praksi, un to vislabāk piedāvāja un ioprojām dara tieši LU basketbola sistēma.**

2010./2011. GADA SEZONĀ TAVA LOMA KOMANDĀ NEBIJA TIK IZTEIKTA KĀ GADU VĒLĀK, TAČU JAU TOBRĪD SEVI SĀKI PIERĀDĪT KĀ VIENS NO ATSLĒGAS SPĒLĒTĀJIEM. KĀ PATS RAKSTUROTU ŠO POSMU?

Toreizējais komandas treneris Mārtiņš Zībarts mani neuzskatīja par līderi, un laukumā devos pārsvarā no rezervistu soliņa. Nedomāju, ka togad ļoti progresēju, bet nākamajā vasarā nometnēs ar treneri Artūru Visocki-Rubeni ļoti labi pastrādājām ar fizisko bāzi, un tas deva lielāku pārliecību par manām fiziskajām spējām. Viņš arī bija tas, kurš mani saskatīja lielāku potenciālu un būtiskāku lomu komandā, kas, protams, man palīdzēja atvērties.

GADU IEPRIEKŠ “VEF RĪGA” POSMS ARĪ BIJA GANA LABS. KĀ NONĀCI LĪDZ PĀRIEŠANAI UZ LU KOMANDU?

Stāsts manā situācijā bija tradicionālais – neizgāju medicīniskās pārbaudes “VEF Rīga” komandā, tāpēc ar mani lauza līgumu un mudināja vairs nespēlēt basketbolu... Arī citas komandas tobrīd mani tā paša iemesla dēļ nevēlējās savā sastāvā, bet tieši tad parādījās zījas, ka Latvijas Universitāte startēs LBL 1. divīzijas čempionātā. Sāku trenēties kopā ar komandu, un man deva iespēju pierādīt, ka varu spēlēt. Tā nu var teikt, ka, iespējams, bez LU sistēmas es šobrīd nebūtu profesionāls basketbolists.

STUDIJAS LU NEBIJA NEJAUŠĪBA

RUNĀJOT PAR STUDIJĀM, VAI SAPROTU PAREIZI, KA VĒL GADU PIRMS PIEVENOŠANĀS LU KOMANDAI UZSĀKI STUDIJAS LATVIJAS UNIVERSITĀTĒ? KĀ VISPĀR NONĀCI LĪDZ IZVĒLEI TIEŠI PAR ŠO AUGSTSKOLU?

Jā, studēt sāku jau “VEF Rīga” laikā. Pašā sākumā gribēju stāties Latvijas Sporta pedagoģijas akadēmijā, bet viņi nebija tik pretimnākoši attiecībā uz iespēju studēt un profesionāli spēlēt vienlaikus.

Bija sanācis, ka veselības problēmu dēļ man bija aizliegts 12. klases laikā sportot un trenēties, līdz ar to man nebija atzīmes sportā. Ieskaiti gan es nokārtoju, un bija arī rekomendācijas no Latvijas Basketbola savienības, ka esmu jaunatnes izlases kandidāt, bet viņiem noteikti vajadzēja gada atzīmi sportā, kuras man nebija... Tā nu man bija jāpiedalās iestājeksāmenos, kuros pēc gada nesportošanas diez vai varētu konkurēt triju kilometru skrējiņā karstumā, lokanībā, pievilkšanās un vēl dažās disciplīnās, kurās man rādītāji nevarēja būt diez ko spoži. Godīgi sakot, es domāju, ka par spīti visam būtu nokārtojis tos testus, bet tobrīd uzzināju, ka esmu uzņemts budžeta grupā LU [dokumenti bijuši iesniegti vienlaikus vairākās vietās], un turklāt studijas būšot tikai trīs reizes nedēļā, nevis piecas kā LSPA. Arī LU Ekonomikas un vadības fakultātes [sobrīd Biznesa, vadības un ekonomikas fakultāte] atrašanās vieta pašā Rīgas centrā bija vilinošāka un parociāgāka.

VAIRĀKI SPORTISTI IZVĒLAS, PIEMĒRAM, SPORTA SKOLOTĀJA STUDIJU PROGRAMMU. KĀDĒĻ VADĪBAS ZINĪBAS?

Vispār prioritāri, iesniedzot dokumentus Latvijas Universitātē, kā pirmo biju norādījis „Tiesību zinātnes” Juridiskajā fakultātē [smejas]. Tobrīd jurista profesija šķita ļoti prestiža, taču vienā brīdī nāca apskaidrība, ka tas mani tik ļoti nesaista. Laikam to saprast palīdzēja iestājpārbaudījums, līdz ar to skatījos jau tālāk. Pēc prioritātēm izvēle krita uz vadības zinībām BVEF, kur arī iekļuvu budžetā, taču atminos momentu, kad sāku pārdomāt par labu trešajai prioritātei, kas bija tieši sporta skolotāja studiju programma pedagogos. Par laimi, neko vairs mainīt nebija iespējams, un arī mamma mudināja, ka studijās vērtīgāk būtu apgūt ko citu nekā tikai sportu, sportu un sportu. Tā arī paliku vadībniekos un tagad varu droši teikt, ka izvēle bija pareizā, ko ne mirkli

nenožēloju. Par to noteikti liels paldies jāsaka mammai.

LU – LABI DRAUGI UN PROFESIONĀLI UN SAPROTOŠI PASNIEDZĒJI

KĀDAS ATMINĀS PALIKUŠAS NO STUDIJU LAIKIEM LU?

Patika, pat ļoti! Tā kā studiju laiks ilgst vismaz trīs četras gadus, man kā jaunietim svarīga bija arī vide un apstākļi, ne tikai mācību kvalitātes līmenis. Tādā ziņā sūdzēties par fakultāti pašā Rīgas centrā un nepārslogotu ikdienu būtu nevietā. **Fakultāte ir liela, un, tā kā studijas šeit izvēlējās arī daudz draugu, tas visu studiju procesu padarīja vēl parīkamāku.** Arī par pasniedzējiem palikuši labi iespaidi – vienmēr visu varēja sarunāt. Galvenais bija laikus komunicēt un visu sarunāt, un tad arī sporta dēļ izlaistās lekcijas un seminārus varēja nokārtot ārpus kārtas. Bet tas nebija, pateicoties tam, ka esmu LU komandas basketbolists – godīgi sakot, ne reizi neaizbildinājos ar to, ka pārstāvu LU komandu un ka tādēļ man vajadzētu dot kādas attlaides. Mācībspēki LU ir ļoti profesionāli un saprotoši, tāpēc iespējas nokārtot parādus bija vienmēr. Man tas ļoti patika. Ja pats šīs iespējas neizmanto, tad jāvaino sevi, taču man studiju laiks pagāja bez parādiem.

SANĀK, KA ļOTI NOVĒRTĒJĪ NEPIESPIESTU IKDIENU?

Nezinu, vai pareizi to ir nosaukt par nepiespiestu ikdienu, taču mūsdienu realitāte ir tāda, ka paralēli studijām jaunieši bieži jau strādā. Manuprāt, **studentu vecums ir pietiekams, lai patstāvīgi varētu izvērtēt savas ikdienas prioritātes, un stingrs režīms augstskolā šādas iespējas tikai ierobežo.** Negribu minēt augstskolu, taču viens draugs, dzirdot manas atsauksmes, nākamajā semestrī pameta studijas savā līdzsinējā augstskolā un pārnāca uz LU tikai tādēļ, ka par katru kavējumu un laikā nenokārtoto darbu sekoja sava veida sankcijas, kas kopumā rāsīja negatīvas emocijas par studijām kopumā. Es nesaku, ka LU būtu vieglas studijas. Nebūt nē! Taču kopējā attieksme

no mācībspēku pusēs un tas, ka lekcijas ik nedēļu tika sakārtotas trijās dienās, deva plašas iespējas vienlaikus izmantot arī citas iespējas. Tas pats pieminētais draugs paīlaban strādā ļoti labi apmaksātu darbu lielā uzņēmumā savā jomā, augstskolas izvēles maiņu par labu LU nenožēlojot ne mirkli.

LATVIJAS UNIVERSITĀTĒ BASKETBOLS IET PAREIZĀ VIRZIENĀ

ATGRIEŽOTIES PIE BASKETBOLA – LATVIJAS UNIVERSITĀTES BASKETBOLA SISTĒMA TOREIZ UN TAGAD. KAS IR BŪTISKĀKAIS, KAS VARBŪT IR MAINĪJIES?

Komandas uzbūves principi ir palikuši nemainīgi, sastāvu galvenokārt veido basketbolisti, kas studē Latvijas Universitātē. Duālo karjeru jaunieši novērtē aizvien vairāk, taču tomēr joprojām paši lielākie talantī jau agrā vecumā tiek piesaistīti lielajiem klubiem, arī ārpus Latvijas, līdz ar to sportiskais līmenis, nēmot vērā periodisko studentu rotāciju saistībā ar studiju absolvēšanu, diži neaug, un studentu komandai Latvijas spēcīgākā čempionāta mērogā cīnīties par medalām ir ļoti grūti. Taču šajos gados LU Latvijas basketbolā uztver kā nopietnu klubu un arī mediji aizvien biežāk LU uzskata par citām basketbola organizācijām līdzvērtīgu un pat labāku – ar sakārtotāku sistēmu. Mazliet smiekligi, ka daudzi citi klubi katru sezonu maina prioritātes – te vienu sezonu cīnīsies par medaļām, te nākamo rūpēšoties par jauno talantu attīstību. Protams, komandas prioritātes ļoti ietekmē finansiālie apstākļi, un krīzes posmā manis minētais otrs virziens ir kļūvis populārs, taču LU komanda jau no pirmās sezonas turpina nemainīgu kursu, ko es personīgi ļoti novērtēju. Piemēram, ja es šobrīd būtu vidusskolnieks basketbolists, es varētu būt drošs, ka pēc vidusskolas absolvēšanas ir vismaz viena basketbola organizācija, kur varēšu turpināt ►

attīstīties kā sportists un arī studēt. Un tā ir Latvijas Universitāte. Būsim reāli – jauniešu gados tas ir vērtīgāk par izcīnītām medaļām vai minimālām algām.

VAI PATS MĒDZ SEKOT LĪDZI LU REZULTĀTIEM?

Protams, LBL rezultātiem sekoju līdzī un redzu, kā veicas LU komandai. Ľoti novērtēju, ka līdz šai sezona visas LU mājas spēles bija iespējams redzēt tiešraidē, un to spēj panākt komanda ar pārliecinoši mazāko budžetu visā līgā! Par to Joti liels respeks! Tāpat jāuzteic arī mājas spēļu organizētību un apmeklētību. Jā, arī manā laikā cilvēki nāca uz spēlēm, taču pašreiz, pat ja nav tik spilgtu rezultātu, tīri vizuāli tribīnes izskatās pilnākas par "VEF Rīga" spēlēm, kas notiek tajā pašā sporta zālē... Nesaku šos glaimus tāpēc, ka būtu patriots. Patlaban varu pilnīgi objektīvi uz LU darbību paskatīties no malas, un, dzirdot, ko cilvēki runā, **basketbols Latvijas Universitātē attīstās pareizā virzienā. Protams, mazliet žēl, ka nav to spilgtāko talantu**, tad LU cīnītos katru gadu par pusfinālu, **taču** atkārtošos – **novērtēju to, ka attīstības kurss ir nemainīgs un visiem skaidri saprotams.** Tas noteikti paver spēlētājiem plašas nākotnes iespējas. Redz, arī daļa no mana laika komandas patlaban ir profesionāli basketbolisti.

STARP ŠĀDĀM DOTAJĀM IESPĒJĀM LAIKAM VARĒTU MINĒT ARĪ IEKLŪŠANU LATVIJAS STUDENTU IZLASE...

Noteikti! Ap LU komandu tiek veidota Latvijas studentu izlase, un izcīnītā 3. vieta Pasaules universiādē ir ievērojama – tas vispār ir unikāls sasniegums, kas, manuprāt, no Latvijas sabiedrības puses netika līdz galam novērtēts. Kā ierasts – latvietis papriecājas un aizmirst, bet zinu, cik nopietni šai universiādei tika komplektētas tās pašas Lietuvas un Ukrainas izlases, tāpēc var teikt, ka Latvijas medaļas ir vienreizīgs sasniegums. Šeit pierādās, ka profesionālajā līgā LU savu spēku apliecināt ir grūti, taču starp

savējiem studentu konkurencē šie paši spēlētāji ir konkurētspējīgi pat pasaules līmenī.

SPORTISTAM IR VIEGLĀK NEKĀ STUDĒJOŠAM SPORTISTAM

NEVIENS CITS LABĀK PAR TEVI NEVARĒTU ATBILDĒT UZ JAUTĀJUMU – VIEGLĀKS IKDIENAS REŽĪMS IR STUDENTAM BASKETBOLISTAM VAI PROFESIONĀLAM SPĒLĒTĀJAM?

Nu, ir, ir šobrīd vieglāk [smaida]. Tad bija divi treniņi dienā un pa vidu lekcijas... Labi, lekcijas pat nebija nomācošakais – grūtāk bija sevi piespiest bieži vien uz noguruma fona mājās pildīt kādus studiju darbus. Bijā daudz ar sevi jāstrādā, lai motivētu visu paveikt, jo laika dienā tam pietika, atlīka vien atrast gribēšanu. Tagad ir daudz vieglāk. Ne par ko nav jāsatraucas, un par visu vienmēr ir padomāts un izdomāts. Spēlētājiem atliek atrākt uz treniņiem, izdarīt visu prasīto un var doties savās ikdienas lietās, kā nu kurš to pavada pēc sirds patikas. Studiju laikā ikdienā bija krietni daudzveidīgāka.

NEĻAUJ SAMELOT, TAČU VAR TEIKT, KA LU SPĒLĒTĀJIEM IKDIENAS REŽĪMS IR GRŪTĀKAIS VISĀ LBL?

Noteikti! Gan jau ir atsevišķi spēlētāji citās komandās, kam ir vēl kādas ikdienas lietas, taču LU komandā visiem spēlētājiem ir studijas, kas padara ikdienu noslogotāku.

SKAIDRS, KA IEGŪTĀS ZINĀŠANAS AUGSTSKOLĀ SPORTISTS VISIZTEIKTĀK LIKS LIETĀ PĒC SPORTA KARJERAS BEIGĀM, TAČU VARBŪT JAU TAGAD PARALĒLI BASKETBOLAM ESI SĀCIS NODARBOTIES AR UZNĒMĒJDARBĪBU? JAUTĀJU, JO IR VAIRĀKI PIEMĒRI – FUTBOLISTS KASPARS GORKŠS, HOKEJISTS MIĶELIS RĒDLIHS...

Jā, par to domāju, un atsevišķos projektos ir investēts. Es gan to izmantoju, lai turpinātu attīstīt intelektu, zināšanas un būtu lietas kursā par aktuālo. Pirmos divus trīs gadus pēc studiju beigšanas nodevos tikai basketbolam, taču vienā brīdī nāca apskaidrība, ka ārpus basketbola zāles nemaz nezinu, kas pasaulē notiek un tiek attīstīts. Uznēmējdarbība noteikti padara ikdienu daudzveidīgāku, un tam, protams, ir daudzpusēji ieguvumi.

VAI DAUDZ PROFESIONĀLU BASKETBOLISTU DARA LĪDZĪGI?

Lielākā daļa tomēr dzīvo šodienai. Jā, ir man daži zināmi, kuri paralēli uzsākuši kāda veida biznesu, taču lielākā daļa tomēr to nedara. Bieži vien, saņemot lielu algū, nav motivācijas, tā teikt, iespringt uz tādām lietām, tāpēc par to sāk domāt pēc karjeras beigām, bet, ja vien nepelnī miljonus, basketbolista karjeras gados sakrāt visai atlikušajai dzīvei iztiku ir faktiski neiespējami.

LIELS PALDIES, ŽANI, PAR INTERVIJU! NOSLĒGUMĀ VĒL JAUTĀJUMS PAR TAVU FAKULTĀTI. KĀ PAMANĪJI, TAGAD TĀ SAUCAS BIZNESĀ, VADĪBAS UN EKONOMIKAS FAKULTĀTE UN IR ATZĪTA PAR LABĀKO BIZNESĀ IZGLĪTĪBAS IESTĀDI LATVIJĀ. VAI, ŠO DZIRDOT, TAS TEV KĀ ABSOLVENTAM DOD GANDARĪJUMU?

Jā, pamaniņu to. Vārds "bizness" noteikti piesaista jauniešu uzmanību un asociē fakultāti ar tādu kā modernāku. Noteikti ir gandarījums, ka esmu absolvējis augstu novērtētu fakultāti, pat ja zināms laiks jau ir pagājis. Atminos, ka jau toreiz bija liels pieprasījums uz studiju vietām. Novēlu, lai tas aug vēl vairāk!

ŽANIS PEINERS

LU rindās laikā no 2010. līdz 2013. gadam piedalījies 91 LBL spēlē, guvis 1685 punktus, izcīnījis 316 atlecošās bumbas, atdevis 273 rezultatīvas piespēles. Kopumā laukumā pavadījis 2668 minūtes jeb vairāk nekā 44 stundas, sasniedzot milzum daudz LU rekordu, kurus kādam pārspēt būs grūti.

ŽANIS PEINERS

Dzimis 1990. gada 2. augustā Rēzeknē.

KARJERA:

2009–2010 "VEF Rīga"

2010–2013 Latvijas Universitāte

2013–2014 "BC Nykolaev" (Ukraina)

2014–2016 BK "Ventspils"

2016–2017 Saloniku PAOK (Grieķija)

2017 – Paņevežas "Lietkabelis" (Lietuva)

Latvijas vīriešu valstsvienības spēlētājs kopš 2014. gada (dalība Eiropas čempionātu finālturnīros 2015. un 2017. gadā)

Piedzīvot izrādes piedzīšanu un enerģijas apmaiņu ar skatītājiem

LATVIJAS
UNIVERSITĀTES
STUDENTU
TEĀTRIS IESTUDĒ
JAUNAS
IZRĀDES UN
NOVĒRTĒ
SAVU
DROSMĪGO
SKATĪTĀJU

Latvijas Universitātes (LU) Studentu teātri režisors Visvaldis Klintsons sauc par tradīciju, kas atbalsta ne tikai savus studentus, bet arī absolventus. Tieši absolventi veido teātra kodolu – viņi ar savu talantu un pieredzi pamāca jaunos, un paši ir no aktieriem izauguši par režisoriem. Spēlēt teātri nav tikai skatuves māksla, tas ir magisks brīdis, kad veidojas enerģijas apmaiņa starp aktieri un skatītāju, un tieši šā iemesla dēļ cilvēki saslimst ar teātri, pārliecināti ir Studentu teātra aktieri.

TEĀTRIS – VIETA, KUR IZPAUSTIES UN EKSPERIMENTĒT

Tikšanās ar LU Studentu teātra kustību režisoru **Signi Nikolājevu** sarunāta pirmdienas vakarā Fizikas un matemātikas fakultātē. Ir 6. novembris, tumšs, lietains un vējains vakars, kuru vidējais latvietis labprātāk pavadītu mājās zem siltas segas, skatoties iemīļoto seriālu. Tomēr trīs aktrises un kustību režisore S. Nikolājeva šo vakaru nolēmušas velīt teātrim un fakultātes aktu zālē, sastājušās apli, gatavojas mēģinājumam. S. Nikolājeva sev pametusi jaunu izaicinājumu – iestudēt

pirma bērnu izrādi.

“Šodien mums ir krīzes situācija. Mums ir pazudis peļu paps,” mazliet dramatiski sakā režisore. Iecerēts, ka pavasarī pie mazajiem un lielajiem skatītājiem nonāks jauna izrāde “Mazā pelēna piedzīvojumi”. S. Nikolājevas mīļākais žanrs ir kustību izrādes, arī jaunā izrāde par pelēnu, kurš neklausa mammu un tēti un ik mīlu brīdi iekuļas dažādos piedzīvojumos, būs ar kustībām.

“Bērniem noteikti nedrīkst būt statiska teksta deklamēšana, tad joti ātri varēsim dzirdēt: “Kad beigsies?” Gribu radīt pašpietiekamu izrādi, lai to var rādīt jebkur un nav vajadzīga skatuve, specifiskas gaismas vai apskalošana, lai varam braukt pie bērniem,” savas ieceres skaidro kustību grupas režisore. Viņa LU Studentu teātri nonākusi pirms 15 gadiem. Par to, ka Universitātei ir savs teātris, tolaik jaunā ekonomikas studente uzzinājusi LU avīzē. Kad Anša Rūtentāla kustību teātris atdalījās no LU Studentu teātra un svinēja savu jubileju ar izrādi, kustību teātris uzaicināja piedalīties arī vecos biedrus, un tolaik S. Nikolājeva sapratusi, ka kustība ir žanrs, kurā viņa vēlas strādāt. S. Nikolājeva ne tikai iestudē izrādes, bet arī pati tajās spēlē – gan savās, gan V. Klintsona izrādēs un spēj ātri ielēkt lomās, kad nepieciešams kādu

aktrisi aizvietot. Teātris ir režisores lielākais valasprieks, kas prasa ļoti daudz laika. Iedvesmu savām izrādēm režisore gūst no mūzikas, gleznām un ikdienišķām situācijām.

"Man nav interesanti veidot vienādas izrādes, tāpēc es ļoti daudz eksperimentēju, un, manuprāt, tas ir amatieru teātra lielākais pluss, jo man nav nekas jānodod laikā vai nav obligāti jāpiepilda zāle. Tas ir pats foršākais amatieru teātri," atzīst S. Nikolājeva.

MEISTARĪBA MĒRĀMA LAIKĀ UN PIEREDZĒ

LU Studentu teātra otrs grupas mēginājumi režisora V. Klintsona vadībā notiek Humanitāro zinātņu fakultātes zālē. Izrādei "Otello" mazliet pamainījies sastāvs, tāpēc leitnanta Kasio lomā ienācis jaunais teātra dalībnieks **Artis Kuģis**. Mēginājums gan tiek pārraukts, un aktieri gatavi velīt laiku intervijai. Malkojot tēju un mielojoties ar cepumiem, izvēršas sirsniņga saruna par amatieru un profesionālo teātri, vidējo skatītāju un komunikācijas prasmēm ikdienā.

Uz pirmo jautājumu, vai studentu teātris ir ļecerīgāks nekā citi teātri, V. Klintsons nevar vienprātīgi atbildēt: "Amatieru teātris vispār ir ļecerīga būšana – ļoti oriģināls un savādāks skatījums ir visiem. Ikkatrīs ir liela personība, un katram ir sava skatījums uz dzīvi. Neviens ar karoti pa priekšu neiet un nemāca lozungus, pēc kādiem domāt un dzīvot. **Katram ir savā galva, dzīves pieredze, skatījums, un, kad to visu saliek kopā, tad veidojas interesantas lietas."**

Sarunu pulkā A. Kuģis ir vienīgais students, pārējie aktieri – **Kaspars Kotāns, Dzintars Vītolīniš un Astra Plivča**

No kreisās:

Lāsma Vekmane-Bukolde,
Ilze Ambrasa, Ieva Randere,

Astra Plivča, režisors Visvaldis Klintsons, Kārlis Krišāns,
Dzintars Vītolīniš, Kaspars Kotāns, Andris Dimants,
tehniskais menedžeris Andrejs Krūmiņš.

– ir Universitātes absolventi, kas veido teātra kodolu. Visi ir vienisprātis, ka aktieris "garšīgs skaſītājiem" var būt tikai pēc trīs līdz pieciem gadiem teātrī, tātad pēc studijām.

"Lai sāktu braukt ar riteni vai iemācītos peldēt, noteikti konkrēts laiks ir jāpatērē. Lai normāli izskatītos uz skatuves, arī konkrēts laiks jāpavada. Ja nodarbojies tikai ar to, vajadzēs gadi divi līdz trīs, bet, ja dari vienlaikus vēl kādas lietas un vari tikai tam velīt 10% sava laika, tai normāli izskatītos uz skatuves, vajadzīgs ilgāks laiks, līdz tu tam nobriesti," uzskata Dz. Vītolīniš, kurš, kā noskaidrojies sarunas laikā, teātrī no aktieriem spēlē visilgāk.

Tāpat, lai izveidotu labu izrādi, nepieciešami trīs gadi. "Tikai neiedomājieties, ka mēs tagad atnākam uz mēginājumu un trīs gadus no sešiem līdz desmitiem vakarā mēginām "Otello". Mums ir vismaz vēl divi citi iestudējumi, mēs rādām izrādes. Pamazām mēs lugu īsinām, jo tik milzīga, kā Šekspīrs uzrakstījis, būtu jāspēlē piecas stundas. Kamēr tekstus iemācās, visus tos palagus..." skaidro režisors.

IKDIENĀ BEZ IKDIENIŠKUMA

Agrāk teātris rīkoja uzņemšanas, uz kurām dažkārt atnāca viens vai pat neviens dalībnieks, bet tagad jaunie dalībnieki piesakās paši. Pieteikties var arī tad, ja nav iepriekšējas pieredzes, tikai uz teātri nevajadzētu nākt nākšanas pēc, bet tai jābūt sirdslietai, uzskata A. Plivča. Viņai piekrīt Dz. Vītolīniš: "Neba velti saka, ka cilvēks saslimst ar teātri. **Ja aktierim, atrodoties uz skatuves, sanāk enerģijas apmaiņa ar zāli, tad tu nokļūsti zināmā starpstāvoklī, un citur to nevar iegūt. Tas kaut kā ievelk, un, iespējams, tāpēc cilvēki tā raujas uz skatuvi."**

Iemaņas, ko aktieri gūst uz skatuves, nenoliedzami palīdz darbā un ikdienā, komunicējot ar cilvēkiem. Viena no lietām, ko var uztrenēt, ir empātija, pārliecināts K. Kotāns: "Teātrī tu vari sevi pamēģināt dažādās situācijās. Teātris ir interesants tad, ja tā ir ikdienišķa darbība, bet tā var būt pasniegta nedaudz neikdienišķi. Ikdienišķā darbība ir mierīga, bez emocijām, taču

teātrī tas nebūs interesanti, ir jāmēģina šis galējības pārkāpt ar kaut kādām savām iekšējām izjūtām, un tad ir pašam interesantāk spēlēt, tad loma atveras. Caur treniņu, ko esi ieguvis uz skatuves, pieļauju, ka tev ir uztrenēta iekšējā drosme, tu atļaujies ikdienas situācijā nebūt tas ikdienišķais cilvēks, un tas atnes rezultātu, par kuru pašam ir prieks arī ne teātra dzīvē."

"APLAMĀ MĪLA"

Šīs sezonas jaunā izrāde ir "Aplamā mīla", kas iestudēta pēc Noras Ikstenas romāna "Amour fou jeb Aplamā mīla 69 pantos" motīviem. Ar šo izrādi LU Studentu teātris piedalījās Rīgas pilsētas amatieru teātru festivālā "Rīga spēlē teātri – 2017" un profesionālas žūrijas vērtējumā tika atzīts par vienu no labākajiem Rīgas amatieru teātriem, bet izrāde izvirzīta Latvijas amatieru teātru skatei "Gada izrāde".

Neraksturīgi citām izrādēm šī tapa četros mēnešos, ko A. Plivča noraksta uz mēginājuma menedžmentu un laika termiņu. Lai arī sākumā viss gājis ļoti labi, vienubrīd režisoram licies, ka izrāde būs šausmīga izgāšanās.

„Aplamā mīla”.

Astra Plivča un Kaspars Kotāns (īvs).

R. Tomā „Astoņas mīlošas sievietes”, 2016, rež. Visvaldis Klintsons.

No kreisās:
Astra Plivča (Pjereta),
Liene Kaibe (Katrīna),
Dita Kuģeniece (Gabija),
Laima Geikina (Vecmāmiņa).

“Bet tā jau notiek ļoti bieži. Tad pienāca pirmizrāde un bija ļoti pretrunīgas sajūtas. Noskatījos ierakstu, tur bija dažas ļoti jaukas epizodes, taču šausmīgi daudz caurumu, kur nekas nenotiek. Un tas ir tik vērtīgi, ka mēs nākamajā dienā atnācām un stundīnu pirms izrādes aiztaisījām caurumus ciet. Un, lūk, ko nozīmē ar pieredzējušiem un talantīgiem cilvēkiem strādāt – viņi uzreiz “hop – hop”, visu salikām, un ar otro izrādi es biju ļoti apmierināts. Uzskatu, ka izrāde piedzima kā par brīnumu,” stāsta režisors.

Kad izrāde piedzīvojusi savu piedzīšanu, teātris nobriedis uz izrādi aicināt arī pašu stāsta autori – N. Ikslēnu. Iespēja satikt stāsta autori ir personību bagātinoša, aktieri ir vienisprātis.

LU STUDENTU TEĀTRA SKATĪTĀJS IR DROSMĪGS

Jāteic, ka izrādes stāstam par vīrieti un sievieti un mīlestības sajūtu pretmetiem dzīvoja līdzi arī skatītāji. “Tas, ka publīka dzīvo līdzi, iedod nenormālu enerģijas lādiņu aktieriem, un gribas vēl labāk un foršāk un ar enerģiju barot publiku, un viņi ir atsaucīgi pretim. Tas ir patīkami, ka publīka dzīvo līdzi, tu dzirdi, ka viņi smejas,” stāsta A. Plivča.

Vidējais latvietis gan ir pārāk kautrīgs, lai patiesi smietos līdzi izrādēm, novērojuši aktieri. “Viņam ir smiekligi, bet ir mazliet kauns un neērtī publīki skaļi smieties. Tā ir. Un tad ir ļoti labi, ka ir tāds zavaģila, kurš nekautrējas, smejas skaļi. Tad citi arī Pavelkas līdzi, jo viens ir uzsācis smieties,” uzskata K. Kotāns.

Tomēr savu vidējo skatītāju teātris sauc par drosmīnieku, kuram patīk neliels azarts vai risks un kurš atvēlējis laiku amatieru teātrim.

“Daudziem amatierteātri asociējas ar skolas izrādēm. **Man viens paziņa nāca uz izrādi un domāja, ka būs tāds skolas pulcīnš, beigās viņam bija mute vaļā – gaismas, mūzika kā lielajās izrādēs.** Piemēram, par izrādi “Astoņas mīlošas sievietes” man vairāki cilvēki teica, ka viņi bijuši gan Dailes teātri, gan pie mums, un viennozīmīgi esot pie mums labāk paticis... Tas laikam tāpēc, ka mums bija vairāk komēdija, mums nebija drāmas,” uzskata A. Plivča.

Dz. Vītolīš profesionālo teātri un amatierteātri salīdzina ar hokeju: ja cilvēkam hokejs interesē, viņš labprāt ies skatīties Rīgas “Dinamo” spēles, nevis kāda vietējā amatierkluba spēles. “Amatierteātri vienīgā lieta, kas var palaimēties, – viņu priekšnesums var būt vienlidz augsts ar profesionāļiem, kas amatieru hokejistiem diez vai sanāks,” norāda aktieris.

VAI TEĀTRIS MAINĪJIS ALVJA HERMANĀ DZĪVI?

Kad tēja izdzerta un cepumi gandrīz apēsti, zālē ielavās fakultātes saimnieks runcis Rainis. Viņš veikli uzlec uz skatuvēs un ar ziņkārīgo deguntiņu apošņā dekorācijas. Rainim patīk nākt uz mēģinājumu beigām un spēlēt paslēpes, jo viņš zina, ka zālē viņu atstāt nedrīkst, bet viegli doties rokās viņam arī negribas. Rainis vēlas arī piedalīties izrādēs, un A. Plivča smiedamās atceras kādu kuriozu: “Pirms izrādes “Astoņas mīlošas sievietes” aizkari ciet, cilvēki zālē sēž, un Rainis uzlavās augšā uz skatuvēs divas minūtes pirms izrādes. Kā mēs viņu pustumsā tvarsījām!”

Kad Rainis veiksmīgi nonācis aktrises rokās, Dz. Vītolīš atceras kādu stāstu, drīzāk leģendu par 80. gadu sākumā iestudēto izrādi “Liesmojošā tumsā”, kurā piedalījies arī V. Klintsons: “Leģenda ir tāda, ka mūsu pats režisors Alvis Hermanis, tajā laikā būdams aktīvs hokeja spēlētājs, 15–16 gadus vecs cilvēks, nokļuvis uz izrādi un saņēmis tādu personīgu satricinājumu, ka hokeju atmetis un aizgājis pa šo līniju, kurā viņš ir tagad.”

K. Kotāns vien piebilst: “Tā ir viena no leģendām, ko iekļausim Universitātes grāmatā “100 gadi Studentu teātrīm”.”

Šogad teātris nosvinēja 71 gada jubileju.

KOPĀBŪŠANAS LAIKS SOCIĀLO ZINĀTNU FAKULTĀTĒ JAU 10 GADUS

Sindija Iesalniece

Latvijas Universitātes (LU) Sociālo zinātnu fakultāte (SZF) iedibinājusi siltu tradīciju un ik gadu fakultātē rīko pirmssvētku pasākumu "Akustiskie Ziemassvētki" – tā nu jau kļuvusi par ikgadēju tradīciju un šogad notiks desmito reizi. Pasākumā neformālā gaisotnē kopīgi pulcējas gan studenti, gan pasniedzēji un fakultātes vadības pārstāvji, stiprinādami savstarpējo saliedētību un veicinādami piederiņu savai fakultātei.

"Akustisko Ziemassvētku" galvenie rīkotāji ir Studējošo pašpārvalde (SP), un pasākums ik gadu tiek organizēts ciešā sadarbībā ar fakultātes vadību un tās pārstāvju atbalstu. Pasākuma tradīcijas deviņus gadus bijūs nemainīgas, taču ar pagājušo gadu "Akustiskie Ziemassvētki" ieguvuši jaunas nokrāsas. Viena no pasākumu organizatorēm, bijusi SZF Studējošo pašpārvaldes Kultūras komisijas vadītāja un jaunā formāta ieviesēja **Linda Elīna Austruma**, par pasākumu stāsta: "Tā ir iespēja satikt Universitātes studentus, kā arī fakultātes pasniedzējus un vadības pārstāvus, kuriem ikdienā gadās paskriet garām vai pavism nav bijusi izdevība satikties. Kopā būšana fakultātes telpās neierasti brīvā un neformālā gaisotnē atstāj siltu sajūtu uz ievērojami ilgāku laiku par vienu svētku vakaru." Viņa uzskata, ka "Akustiskie Ziemassvētki" ir viens no SZF brīnišķīgā-

kajiem un visvairāk gaidītajiem gada pasākumiem. Turklāt tā ir nevis kārtējā Ziemassvētku svinēšana piespiedu kārtā, bet gan drīzāk notikums, kurā atzīmēt studiju semestrī un gada laikā sasniegto, paveikto un veiksmīgi aizvadīto.

Savukārt **Līga Neilande**, viena no aizvadīto pasākumu galvenajām organizatorēm, iesaistījusies arī citu SZF pasākumu organizēšanā. "Manuprāt, "Akustiskie Ziemassvētki" ir vairāk tradīcija, ne doma. Tradīcija, kuru tiecos turpināt. Sanākt kopā gada klusākajā laikā, par spīti eksāmeniem un referātiem, lai vienu vakaru atpūtos, paklausītos akustisku mūziku un zīmētu apsveikumus tiem, kuriem mazāk paveicies (lai iepriecinātu pansionātus vēlāk)," viņa stāsta. "Tā vienkārši mūsu laikā bija visiem zināma, nerakstīta lieta: lai vai kas, uz "akustiskajiem" nākam, vienalga, vai studējam, vai jau esam pabeiguši studijas. **"Akustiskie" ir iespēja apcerīgi kopā paklusēt, atcerēties par savu cilvēcību, rakstot apsveikumus pansionātam, atslēgties uz brīdi, zīmējot, rakstot kā bērnībā, tā ir arī iespēja jaunajiem, akustiskajiem mūziķiem uzstāties. Manuprāt, kopā sanākšana ir galvenais."**

Pasākuma mērķauditorija ir SZF studenti, pasniedzēji un vadības pārstāvji, taču neatkarīgi no tā "Akustiskie Ziemassvētki" ir atvērti ikviens, kuram pasākuma apmeklēšana šķiet saistoša. Vakara repertuāru parasti veido Ziemassvētku dziesmas, apmeklētāji tiek cienāti ar piparkūkām, mandarīniem, karstajiem dzē-

rieniem un neformālā gaisotnē var parunāties ar saviem studiju biedriem un pasniedzējiem. ►

2016. gads. Foto: Emīls Trauliņš

“Akustisko Ziemassvētku” tradīcijas sākums

Tie aizsākās kā pasākums ar mērķi atjaunot draudzības saites starp pasniedzējiem, vadību un studentiem. “Akustiskie Ziemassvētki” SZF pirmo reizi norisinājās 2008. gada decembrī. Ir vairākas versijas par šā sarīkojuma rašanos. Viena no tām ir tāda, ka tas bijis Studējošo pašpārvaldes uzticības atgūšanas projekts fakultātes vadībai. Pasākuma aizsācēji un iniciatori ir Lauris Anstrauts, Dāvis Braučs un Katrīna Dzerkale. Tā kā pirmsais pasākums izdevies veiksmīgs, SZF vadība ik gadu atbalsta tā norisi. “Akustiskie Ziemassvētki” astoņus gadus norisinājās kā svētku koncerts, kurā galvenokārt ar muzikāliem priekšnesumiem uzstājās fakultātes studenti, viņu draugi un paziņas. Repertuāru pārsvarā veido Ziemassvētku dziesmas, iepriekšējos gados paralēli priekšnesumiem apmeklētāji varēja zīmēt, gleznot vai rakstīt. SZF studenti un pasniedzēji vienmēr var veidot apsveikuma kartītes Madlienas pansionāta iemītniekiem.

“Akustiskie Ziemassvētki” 2013. gadā. Studentes un pasniedzēja Liene Bērziņa veido apsveikumus Madlienas pansionāta iemītniekim.
Foto no LU SZF SP arhīva

Jauns formāts – “stand up” priekšnesumi

Lai saglabātu tradīciju un piesaistītu vēl vairāk studentu un pasniedzēju, **pagājušajā gadā tika mainīts pasākuma formāts – otrajā daļā atstāts koncerts svētku noskaņās, bet notikuma centrā izvirzīts kaut kas fakultātē iepriekš nebijis – stāvizrādes.** SZF absolvente, pasākuma organizatore Linda Elīna Austruma stāsta: “Jaunā formāta centrā tika izvirzīta ideja, ka “Akustiskie Ziemassvētki” ir notikums, kurā pirmssvētku gaisotnē studentiem, pasniedzējiem un vadības pārstāvjiem kopīgi atskatīties uz aizvadītajā semestrī piedzīvoto, novēroto un paveikto. Lai dažādnie stāsti tiktu ieturēti vienotā stilā, SZF studenti un darbinieki tika aicināti pasākumā izpausties ar “stand-up” žanrā veidotiem priekšnesumiem, kuros ar humoru gan studenti, gan pasniedzēji stāstīja, kā viņiem gājis.” Ar “stand-up” priekšnesumiem izdevies uzrunāt publiku, kas ir ne vien skatītāju un klausītāju lomā, bet arī vienlaikus klūst par stāstu varoņiem. Pagājušajā gadā, atšķirībā no iepriekšējiem, kuros uzstājās tikai SZF studenti vai viņu draugi, tika pieaicināts komiķis Rūdolfs Kugrēns un dziedātāja Elizabete Balčus. “Stand-up” uzdevumā piedalījušies ne tikai studenti, bet arī pasniedzēji, un nav bijis viegli izvēlēties tādus, kas ir ar mieru kāpt uz skatuves, intervijā stāsta Linda Elīna Austruma.

Atskats no 2016. gada
“Akustiskajiem Ziemassvētkiem”
fakultātē, kuros pasniedzēji
Liene Bērziņa un Didzis Bērziņš uzstājās
ar sagatavotu “stand up” par aizvadītā
semestra notikumiem. Didzis Bērziņš savā
priekšnesumā izmantoja spēles elementu un
skatītājos radija azarta un sacensības garu.
Foto: Emīls Trauliņš.

Ko par "Akustiskajiem Ziemassvētkiem" domā SZF saime

**Edgars Šubrovskis
(SZF reklāmas konsultants)**

"Akustiskie Ziemassvētki" ir pasākums, kurā studenti un pasniedzēji var satikties, lai uzzinātu, kā skan fakultāte – lai svētku gaisotnē dalītos pieredzē un pārdzīvojumos par pirmo semestri. Pērn šī dalīšanās notika "stand-up" formātā, piedaloties studentiem, administrācijai, pasniedzējiem.

**Alise Stefanoviča
(SZF absolvente)**

"Akustiskie Ziemassvētki", manuprāt, ir pasākums, kurā brīvā un sirsniņā gaisotnē pavadīt laiku ar saviem kursabiedriem, atrādīt savus talantus uzstājoties vai vienkārši baudīt mūziku. Noteikti kaut kas tāds, ko vajadzētu apmeklēt pirms došanās ziemas brīvdienās. Visspilgtāk palicis atmiņā tas, ka tā bija mana pirmā publiskā uzstāšanās, atceros arī pasākuma jauko atmosfēru, atbalstu no kursabiedriem.

Linda Elīna Austruma (SZF absolvente, "Akustisko Ziemassvētku" organizatore)

Laikā, kad noslēguma darbi un to termiņi no aizliegtā temata tik tikko klūst par aizmiršķibū un miegs vēl ir pārāk dārgs, lai tajā sapņotu par sesijas neizbēgamību, **"Akustiskie Ziemassvētki" ir vakars, kurā patverties no steigas un svētku komercializācijas sagādātās nedrošības. Atvilk elpu un mierīgi uzlicēties neparedzamībai.**

Anete Zasa (fakultātes sekretāre)

"Akustiskie Ziemassvētki" ir SZF studentu un viņu domubiedru kopā sanākšana, lai aizsäktu vai arī turpinātu Ziemassvētku gaidīšanu visiem kopā savā fakultātē. Man "Akustiskie Ziemassvētki" saistīs ar tādu kā robežu, kad gada garais skrējiens pēkšņi tiek apstādināts, un katru gadu pati sev par pārsteigumu uzdodu jautājumu – vai tiesām jau nāk Ziemassvētki?

Pirms gada "Akustiskajos Ziemassvētkos" bija gan mūsu fakultātes studentu un docētāju "stand-up" priekšnesumi – atskats uz iepriekšējo semestri, gan mūsu studentu un viesmākslinieku muzikālie priekšnesumi. Ir patīkami apzināties, ka ārpus studijām mūsu studenti ir tik dažādi, daudzpusīgi un radoši!

Es ieteiku studentiem un docētājiem apmeklēt "Akustiskos Ziemassvētkus", lai sajustu kopā būšanas spēku un Ziemassvētku kopā gaidīšanas burvību, kad vairāk vai mazāk pazūd šķēršļi starp pazīstamiem un nepazīstamiem, tuviem un tāliem cilvēkiem, draugiem un ne-draugiem.

Alīna Sivicka (SZF studente)

"Akustiskie Ziemassvētki" ir laiks, kad visi, kas jūtas piederīgi SZF, pulcējas kopā, lai dalītos atziņās par aizvadīto semestri. Ľoti iesaku apmeklēt šo pasākumu un rikot līdzīgus, jo ikdienas steigā bieži vien nepamanām līdzcilvēku paveiktos brīnišķigos darbus, un kopā pulcēšanās ir laba iespēja to izlabot.

Līga Neilande (SZF absolvente, "Akustisko Ziemassvētku" organizatore)

"Akustiskie Ziemassvētki" palikuši atmiņā kā viens no retajiem pasākumiem, kur SZF jaunie un vecie studenti, kā arī vadība sanāk kopā, lai brīdi pirms Ziemassvētkiem kopā pasēdētu pledos un mīkstos krēslos, klausītos akustisko mūziku, zīmētu svētku apsveikumus un mielotos ar mandarīniem un karstvīnu. Turpinot tradīciju, arī šogad decembrī norisinās SZF "Akustiskie Ziemassvētki", un, tā kā tie notiks jau desmito reizi, paredzēta interesanta pasākuma programma.

2016. gads. Foto: Svetlana Manuilova.

NOZĪMĪGI NOTIKUMI LATVIJAS UNIVERSITĀTĒ

LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts rīko akciju "Skandē Veidenbaumu"

1. septembrī Latvijas Nacionālajā bibliotēkā par godu Eduarda Veidenbauma 150 gadu jubilejai kā viens no Dzejas dienu pasākumiem tika atklāta iepāša audio ierakstu kabīne. "Veidenbauma studijā" ikviens interents varēja izvēlēties sev tuvāko Eduarda Veidenbauma dzejoli, to skaļi nolasit un ierakstu saglabāt.

Radio NABA "Baltajā naknī" raida no braucoša tramvaja

Atzīmējot latviešu dzejnieka Eduarda Veidenbauma 150 gadu jubileju, Latvijas Radio 6 – LU Radio NABA 9. septembrī raidīja tiešraidē no tramvaja, kas kursēja maršrutā Ausekļa iela – 2. Meža kapi. Līdz pat 3.00 nakni, ikviens elektriskās dzejus tramvaja viesis varēja klātienē baudīt balsu, dzejus, dziesmu, spēlu un kustīgu bilžu veidotu sintēzi, kas veidoja audiālu skaņu tiltu starp gadsimtiem.

Sadarbībā ar LU atklāj pirmo Microsoft Inovāciju centru Ziemeļeiropā

Klātesot Latvijas Valsts prezidentam Raimondam Vējonim, 13. septembrī svinīgā ceremonijā atklāts LU un Microsoft Inovāciju centrs – pirmā šāda veida tehnoloģiju inovāciju platforma Baltijā un Ziemeļeiropas reģionā. Centra mērķis ir stiprināt sadarbību starp informācijas komunikācijas tehnoloģiju (IKT) nozares, zinātnes, nevalstisko organizāciju un publiskā sektora partneriem, eksportspējigu IT risinājumu attīstību un digitālo transformāciju Latvijā.

Universitātē viesojas Apvienoto Arābu Emirātu vēstniece

Apvienoto Arābu Emirātu (AAE) vēstniece Viņas Ekselence Hanana Halfana Al Alili (Hanana Khalfan Al Aleeli) un Latvijas Universitātes rektors Indriķis Muižnieks 8. septembrī vienojās, ka LU eksperti palīdzēs sagatavot informāciju par Latvijas politiku, kultūru, vēsturi un valsts norisēm AAE iedzīvotājiem.

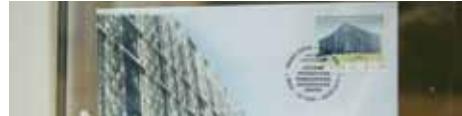

Uzsākta Latvijas Universitātes Zinātņu mājas būvniecība

27. septembrī likts pamatakmens LU Zinātņu mājai, kas būs otrā no plānotajām trīs studiju un pētniecības ēkām jaunajā LU Akadēmiskajā centrā Tornakalnā. Par godu būvniecības uzsākšanai ēkas pamatos iemūrēja kapsulu ar vēstījumu nākamajām paaudzēm.

Svinīgi atklāta Latvijas Universitātes Dabas mājas pastmarka

LU Akadēmiskā centra Dabas mājai veltīto pastmarku un aploksnī svinīgi atklāja LU 98. gadadienā, 28. septembrī. Dabas mājas pastmarka ir septiņā sērijā "Latvijas arhitektūra". Jaunās pastmarkas nominālvērtība ir € 1,39, un tā izdota 150 tūkstošu eksemplāru tirāžā. Līdz ar pastmarku izdota arī speciāla aploksne 1500 eksemplāru tirāžā. Abu dizaina autors ir mākslinieks Girts Grīva.

Valsts prezidenta lekciju ciklā "Pasaules līderu Iasījumi" uzstājas Dr. Ismails Serageldins

Mums ir jādomā ţīpus ierastajiem rāmjiem - ar šādu aicinājumu savu lekciju „Cīņa ar viltus ziņām un alternatīvajiem faktiem: aktuālie 21. gadsimta izaicinājumi. Sabiedrības izpratne par medijpratību” 28. septembrī Latvijas Universitātes (LU) Mazajā aulā sākta Aleksandrijas bibliotekas dibinātājs un emerītētais direktors Dr. Ismails Serageldins. Viņam svinīgajā Senātā sēdē piešķira arī Universitātes Goda doktora titulu.

Bijuši valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga un Studentu korporācijas Londonā atzīmē LU gadadienu

Apvienotajā Karalistē pirmo reizi kopš neatkarības atjaunošanas svinēta LU 98. gadadiena. Kopā sānāca bijušie studentu korporācijas biedri, tajā skaitā arī bijuši Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga, studentu korporācijas "Spīdola" biedre.

LU iekļauta TOP 500 augstskolu absolventu nodarbinātības reitingā

Latvijas Universitāte iekļuvusi "QS Graduate Employability Ranking 2018" reitingā, ienemot vietu 251.-300. universitāšu grupā. Augstskolas reitingā izvērtētas pēc pieciem kritērijiem: augstskolas reputācija darba devēju vidū, absolventu sniegums, augstskolas sadarbība ar darba devējiem, studentu saskarsme un sadarbība ar uzņēmējiem un absolventu nodarbinātību. LU visaugstāko novērtējumu guvusi absolventu nodarbinātībā un absolventu sasniegumos, kas nozīmē, ka Universitāte spējusi sagatavot kvalificētus, radošus un sekmiņus speciālistus.

Latvijas Universitāte kā vienīgā no Latvijas ierindojas 1,5% prestižāko reģiona valstu universitāšu vidū

LU prestižajā "QS University Rankings": EECA reitingā ierindojas 1,5% prestižāko jaunatīstības un Centrālāzijas valstu universitāšu vidū, ienemot 44. vietu, un ir vienīgā Latvijas augstskola, kas iekļuvusi TOP 50.

Reformācijas 500. gadadiena LU tiek atzīmēta ar lekciju ciklu

LU Vēstures un filozofijas fakultāte, sākot no 25. oktobra, trešdienu vakaros rīkoja populārzinātnisko lekciju ciklu "Reformācijas 500. gadadienu atzīmējot: Reformācija un tās pēdas Latvijas vēsturē". Lekcijas populārā formā aplūkoja aktuālu pētniecisko problēmu loku, atspoguļoja jaunāko pētījumu rezultātus un pētnieku atzinās.

Iznākusi pirmā korejiešu valodas mācību grāmata latviešu valodā

LU Korejas studiju centrs izdevis pirmo korejiešu valodas mācību grāmatu latviešu valodā. Tā ir paredzēta latviešiem, kas vēlas apgūt korejiešu valodu patstāvīgi bez pasniedzējiem, neapmeklējot valodas kursus.

Latvijas Universitātē saņem eksporta izcilības balvu "The Red Jackets"

LU 19. oktobrī saņēma eksporta izcilības balvu „The Red Jackets” par studentu piesaisti vairāku gadu garumā. "Eksporta izcilības balvas piešķīršana LU ir tiešs un nepārprotams apliecinājums, ka Universitātes nodrošinātā studiju kvalitāte ir starptautiski eksportspējīga. Šī balva ir arī būtiska atzinība par līdz šim paveikto starptautiskas studiju vides nodrošināšanā," uzsvēra LU Ārējo sakaru koordinētāja Agnese Rusakova.

Apzina Latvijas zinātniekus pasaulei

Sadarbībā ar Ārlietu ministriju LU Diasporas un migrācijas pētījumu centrs uzsācis vērienīgu pētījumu, lai apzinātu un aptaujātu ārvilīgs dzīvojošos Latvijas un latviešu izceļsmes zinātniekus. Pētījumā noskaidro diasporas zinātnieku viedokli par iespējamu sadarbību ar zinātniekiem Latvijā un interesu aktīvāk iesaistīties un sniegt savu ieguldījumu Latvijas zinātnē. Tāpat tiek pētīta pašreizējā situācija zinātnieku tiklošanās jomā Latvijā un apzinātas arī sadarbības formas un veidi, kuras pēc pašu zinātnieku domām būtu efektīvākās, lai veicinātu zināšanu pārnesi un zinātnieku reemigrāciju.

Par gada ilgtspējīgāko ēku atzīta Dabas māja

Konkursā "Ilgtspējīgākā ēka un projekts 2017" par ilgtspējīgāko ēku 2017.gadā atzīta Latvijas Universitātes (LU) Dabas māja Tornakalnā.

LU Bibliotēka izveidojusi rektoriem veltītu izstādi

LU Bibliotēkas virtuālā un stendu izstāde "Pēc diviem mirkļiem 100 gadi: Rektoru galerija" tapusi, gaidot augstskolas 100. jubileju 2019. gadā. Tā ir veltīta visiem LU rektoriem kā sava laika personībām.

Zinātnieku nakts Latvijas Universitātes sajūtu stacijās – paškami pārsteigumi

Zinātnieku nakts 29. septembrī LU 24 sajūtu stacijās valdīja liela rošība – skolēni, studenti un citi interesenti ielūkojās zinātnieku darba norisēs un pārliecīnājās, cik zinātnē ir pārsteidzoša un aizraujoša.

Sociālo zinātņu fakultātes studentu veidoto filmu rāda LTV7 ēterā

10. oktobrī Latvijas Televīzijas 7. kanālā (LTV7) demonstrēja LU Sociālo zinātņu fakultātes pasniedzēja Roberta Viķesnes un studentu Jāņa Ločmeļa, Arta Egliša un Ričarda Šurkina kopīgi veidoto dokumentālo īsfilmo "Vēstule no Dalbes". Īsfilma ir par desmitgadīgo Miku Dobrāju no Dalbes, kurš kopš četru gadu vecuma trenējas futbola klubā Jelgava. Zinot, ka uz Rīgu brauks pasaules futbola zvaigzne Krišianu Ronaldu, Mikus izdomāja ar roku uzrakstīt vēstuli Latvijas Futbola federācijai, vai viņš nevarētu būt viens no futbolistu pavadoniem, kas pirms spēles pie rokas izved laukumā futbolistus. Mazā futbolista sapnis piepildījās.

Sagaidot "Spēļmaņu nakti", aktieri tiekas draudzības spēlē ar FK "Metta/Latvijas Universitāte"

23. oktobrī tika aizvadīta aizraujoša futbola draudzības spēle starp Latvijas aktieru veidoto izlasi un Latvijas Virsligas klubu FK Metta/Latvijas Universitāte, kuru pārstāv arī vairāki Latvija futbola izlašu spēlētāji. Pati spēle raksturojama kā Joti interesants un notikumiem bagāts futbola duelis, kurā bumbu vairāk kontrolēja Virsligas klubs, kamēr aktieri vairākkārt aizskrēja bīstamos pretuzbrukumos, spēlei noslēdzoties ar vairākiem aizraujošiem notikumi pavērsieniem, tajā skaitā, ar nerealizētu 11 metru soda sitenu, un rezultātu 6:3 par labu FK Metta/LU futbolistiem.

Latvijas vēsture kļuvusi par 4397 iemūžinātiem vietvārdiem bagātāka

Uzsverot to, ka katrs vietvārds ir unikāls un trausls, līdz ar to saudzējams, 24. oktobrī noslēdzās pašmāju vietvārdu iemūžināšanas akcija "Vietvārdu talka", bagātinot Latviju ar 4397 reģistrētiem mazzināmiem vietvārdiem. Vietvārdi iesniegti no visiem vēsturiskajiem Latvijas novadiem. Vietvārdu talku organizēja UNESCO Latvijas Nacionālā komisija un LU Latviešu valodas institūts.

LU fonogrāfa valču un J. K. Broces kolekcija iekļauta UNESCO "Pasaules atmiņas" Latvijas nacionālajā reģistrā

Lai apzinātu un popularizētu Latvijas dokumentāro mantojumu, jau 2009. gadā izveidots UNESCO programmas "Pasaules atmiņa" Latvijas nacionālais reģistrs. Šoruden šo reģistru papildina četras nominācijas, kuras turpmāk bagātinās nākamajām paaudzēm nododamo Latvijas dokumentāro mantojumu, tajā skaitā LU Literatūras, folkloras un mākslas institūta Latviešu folkloras krātuves nominācija "Latviešu folkloras krātuves fonogrāfa valču kolekcija" un LU Akadēmiskās bibliotēkas nominācija "Johana Kristofa Broces antīkvārā kolekcija par Livoniju (Latviju un Igauniju) no 13. līdz 19. gadsimtam".

Triju Baltijas valstu vadošo universitāšu rektori vienojas veidot kopēju stipendiju

3. novembrī LU gadskārtējās tikšanās laikā triju Baltijas valstu vadošo universitāšu – LU, Tartu Universitātes un Viļņas Universitātes – rektori parakstīja sadarbības līgumu par kopējas stipendijas izveidi. Galvenais priekšnoteikums studentam, lai šādu stipendiju iegūtu, ir zināt vienu no trim oficiālajām valstu valodām C1 līmenī, bet abas pārējās – vismaz A2 līmenī.

LU profesoriem piešķirts Valsts augstākais apbalvojums

18. novembrī Triju Zvaigžņu IV šķiras ordenis piešķirts LU emerītētajai profesorei, LU Sociālo zinātņu fakultātes Sociālo un politisko pētījumu institūta (SPPI) vadošajai pētniecei, Dr.phil. Skaidrītei Lasmanei un LU Bioloģijas fakultātes profesoram, LU Bioloģijas institūta vadošajam pētniekam un Vides ģenētikas laboratorijas vadītājam, Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) akadēmīkam, Latvijas ģenētiku un selekcionāru biedrības vadītājam, Dr.habil.biol. Ļizakam Rašalam. Savukārt Atzinības krusta IV šķira piešķirta LU Datorikas fakultātes pensionētajam profesoram Jurim Mikelsonam un Leipcigas Universitātes emerītētajam profesoram, LU Goda doktoram Dieteram Šulcam (Dieter Schulz).

Juridiskajā fakultātē atvērta monogrāfija par nepārtrauktības doktrīnu

Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) Baltijas stratēģisko pētījumu centrs izdevis kolektīvu monogrāfiju "Neatkarības doktrīna Latvijas vēstures kontekstā". Analizējot vēstures faktus un liecības, izdevuma autori pierādījuši 1918. gadā dibinātās Latvijas valsts juridisko turpinātību padomju un nacistiskās okupācijas apstāklos, kā arī pēc valstiskās neatkarības atjaunošanas.

FK Metta/Latvijas Universitāte saglabā vietu virslīgā

Pārspēlēs par vietu SynoTip virslīgā Metta/Latvijas Universitāte ar 3:1 (Fjodorovs 2, Emiss – Askerovs) pārspēja Progress/Olaine, divu spēļu summā uzvarot ar 4-2.

LU fonds atklāj Baltijā pirmo ziedotni

LU fonds no 30. novembra sniedz iespēju ziedot LU projektiem un perspektīvākajiem studentiem vēl ērtākā un modernākā veidā, izmantojot jauno ziedošanas bankomātu jeb ziedotni, kas turpmāk atradīsies galvenās ēkas foajē.

Priecīgus Ziemassvētkus
un izcilus panākumus
Jaunajā gadā!

